Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 13. septembril 2018 [1]

Kohtuasi C-225/17 P

Islamic Republic of Iran Shipping Lines
Hafize Darya Shipping Lines (HDSL)
Khazar Sea Shipping Lines Co.
IRISL Europe GmbH
IRISL Marine Services and Engineering Co.
Irano Misr Shipping Co.
Safiran Payam Darya Shipping Lines
Shipping Computer Services Co.
Soroush Sarzamin Asatir Ship Management
South Way Shipping Agency Co. Ltd
Valfajr 8th Shipping Line Co.
versus

Euroopa Liidu Nõukogu

Apellatsioonkaebus – Piiravad meetmed Iraani suhtes – Kriteeriumid kandmiseks nende üksuste ja isikute loetellu, kelle varad külmutatakse – Vastuväide õigusvastasuse kohta – Vastuvõetavus – Ühine laiaulatuslik tegevuskava – Mõju huvile esitada apellatsioonkaebus – Õiguslik alus – Õiguspärane ootus – Õiguskindlus – *Ne bis in idem* – *Res judicata* – Õigus tõhusale kohtulikule õiguskaitsevahendile – Võimu kuritarvitamine – Kaitseõigused – Proportsionaalsus – Põhiõigused – Ilmne hindamisviga

1. Iraani Islamivabariik (edaspidi „Iraan“) tegeleb tuumarelva leviku seisukohast tundlike tuumaenergiaalaste toimingutega ja tuumarelva kandevahendite väljatöötamisega (edaspidi „tuumaprogramm“). Ühinenud Rahvaste Organisatsioon ja Euroopa Liit on püüdnud mitmel moel reageerida ohule, mida selline programm endast on kujutanud ja jätkuvalt kujutab.

1 Algkeel: inglise.

2. Käesolevas apellatsioonkaebuses paluvad apellandid[2] tühistada Üldkohtu 17. veebruari 2017. aasta otsuse Islamic Republic of Iran Shipping Lines jt *vs.* nõukogu[3] selles osas, milles Üldkohus jättis põhjendamatuse tõttu rahuldamata esiteks nende tühistamishagid, millega oli ELTL artikli 263 alusel vaidlustatud kaks meedet, millega oli lisatud nende nimed nende isikute ja üksuste loetellu, kelle varad kuulusid Iraani vastu suunatud piiravate meetmete raames külmutamisele,[4] ja teiseks nende üksuste poolt ELTL artikli 277 alusel esitatud väited õigusvastasuse kohta seoses kahe meetmega, milles on sätestatud üldised kriteeriumid isikute lisamiseks nendesse loeteludesse.[5]

3. Apellantide esitatud väidetest tekib olulisi institutsioonilisi ja konstitutsioonilisi küsimusi. Eelkõige: milline kaalutlusõigus on Euroopa Liidu Nõukogul seoses isikute ja üksuste suhtes kohaldatavate piiravate meetmetega, kui ta otsustab pärast seda, kui algsed meetmed, mis ta õigusvastaselt vastu võttis, on tühistatud, kohandada selliste meetmete kohaldamise kriteeriume või kehtestada need sellesama üksuse suhtes? Mil määral piiravad seda kaalutlusõigust liidu õiguse üldpõhimõtted ja põhiõiguste harta?

Rahvusvaheline õigus

ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid

4. Tuumarelvade levik on vaieldamatult üks suuremaid ohte rahvusvahelisele rahule ja julgeolekule 21. sajandil. Näib, et käesoleva aastatuhande algusest saadik on Iraan püüdnud välja arendada tuumaprogrammi, rikkudes rahvusvahelisi kohustusi, sealhulgas tuumarelva leviku tõkestamise 1968. aasta lepingut.

5. ÜRO Julgeolekunõukogu (edaspidi „julgeolekunõukogu“) võttis 23. detsembril 2006 vastu resolutsiooni 1737 (2006), kus ta väljendas tõsist muret seoses Iraani arendatava tuumaprogrammiga ja nõudis surve avaldamist sellele riigile, et programmi „piirata“ ja „peatada“ mõningad selle osad eesmärgiga säilitada rahvusvaheline rahu ja julgeolek.[6]

6. Sel eesmärgil leidis julgeolekunõukogu oma resolutsiooni punktis 12, et kõik riigid peaksid külmutama raha, muud finantsvarad ja majandusressursid, mis on niisuguste isikute või üksuste omandis või kontrolli all, kes nimekirjade kohaselt osalevad Iraani tuumaprogrammis või on sellega seotud või toetavad seda. See varade külmutamine peaks samuti puudutama isikuid või üksusi, kes tegutsevad nende nimel või juhatusel, samuti – sealhulgas õigusvastaste vahendite kaudu – nende omandis või kontrolli all olevaid üksusi.

2 Apellandid on Islamic Republic of Iran Shipping Lines (edaspidi „IRISL“) ja veel 10 üksust (edaspidi „kümme äriühingut“). Kõik nad on Iraani äriühingud peale IRISL Europe GmbH, mis on Saksamaa äriühing. Kõik nad tegutsevad laevanduses. Nende nimed on olemas käesoleva ettepaneku sissejuhataval leheküljel ja ma ei hakka neid siin kordama. Viitan IRISLile ja kümnele äriühingule koos edaspidi kui apellantidele.

3 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsus, T-14/14 ja T-87/14, EU:T:2017:102 (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“).

4 Nõukogu 26. novembri 2013. aasta otsus 2013/685/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2013, L 316, lk 46) ning nõukogu 26. novembri 2013. aasta rakendusmäärus (EL) nr 1203/2013, millega rakendatakse määrust (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2013, L 316, lk 1). Viitan nendele meetmetele koos edaspidi kui „2013. aasta loetellu kandmisele“.

5 Nõukogu 10. oktoobri 2013. aasta otsus 2013/497/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2013, L 272, lk 46) ja nõukogu 10. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 971/2013, millega muudetakse määrust (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2013, L 272, lk 1). Viitan nendele meetmetele koos edaspidi kui „2013. aasta kriteeriumidele“.

6 Vt kaheksas põhjendus ja punkt 2. Lühikest ülevaadet tuumarelvade levikuga seoses kehtivate rahvusvahelise õiguse normide kohta vt 28. novembri 2013. aasta kohtuotsuses nõukogu *vs.* Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:776 (edaspidi „Kala Naft“), punkt 2 jj.

7. 24. märtsil 2007 võttis julgeolekunõukogu vastu resolutsiooni 1747 (2007). Selle resolutsiooni punktis 5 oli märgitud: „Iraan ei tohi otse ega kaudselt tarnida, müüa ega üle anda tema territooriumilt ega tema kodanike vahendusel ega tema lipu all sõitvaid laevu või lennukeid kasutades ühtegi relva ega relvadega seotud varustust ning kõik riigid peavad keelama omandada neid kaupu Iraanilt oma kodanikel või nende lipu all sõitvaid laevu või õhusõidukeid kasutades, olenemata sellest, kas need kaubad on pärit Iraani territooriumilt või mitte“ (edaspidi „relvaembargo“).

8. 3. märtsil 2008 võttis julgeolekunõukogu vastu resolutsiooni 1803 (2008). Selle punktis 11 kutsuti kõik riike üles „kontrollima Iraanist või Iraani saadetavaid kaubasaadetisi […] õhusõidukitel ja laevadel, mida omavad või hoiavad käigus Iran Air Cargo ja [IRISL], kui on põhjendatult alust uskuda, et see õhusõiduk või laev veab selle resolutsiooniga või resolutsiooniga 1737 (2006) või resolutsiooniga 1747 (2007) keelustatud kaupa“.

9. 9. juuni 2010. aasta resolutsiooniga 1929 (2010) võttis julgeolekunõukogu rea lisameetmeid IRISLi suhtes. Muu hulgas laiendati selle resolutsiooni punktidega 14–22 resolutsioonis 1737 (2006) ette nähtud varade külmutamise meedet „III lisas nimetatud [IRISLi] üksustele ja igale nende nimel või juhatusel tegutsevale isikule või üksusele, samuti – sealhulgas õigusvastaste vahendite kaudu – nende omandis või kontrolli all olevatele üksustele, või üksustele, kelle kohta on [ÜRO sanktsioonide] komitee kindlaks teinud, et nad on aidanud neil sanktsioonidest kõrvale hoida või rikkuda [tema] resolutsioonide sätteid“.[7]

10. Ükski apellant julgeolekunõukogu võetud varade külmutamise meetmete sihtmärk ei olnud.

11. Rahvusvahelise kogukonna esindajad jõudsid 14. juulil 2015 Iraaniga kokkuleppele, mis puudutas pikaajalist lahendust tema tuumaprogrammile (ühine laiaulatuslik tegevuskava, edaspidi „ÜLT“). Üks ÜLT elemente oli Iraani suhtes sisse seatud rahvusvaheliste sanktsioonide leevendamine. Julgeolekunõukogu kiitis ÜLT 20. juuli 2015. aastal resolutsiooniga 2231 (2015) heaks.

12. Euroopa Liit on teiseste õigusaktide kaudu rakendanud kõik julgeolekunõukogu resolutsioonid.

Liidu õigus

13. Resolutsiooni 1929 (2010) järgimiseks võttis Euroopa Ülemkogu 17. juunil 2010 vastu „Deklaratsiooni Iraani kohta“.[8] Punktis 4 kutsuti nõukogu võtma meetmeid resolutsioonis ette nähtud meetmete rakendamiseks, samuti *täiendavaid meetmeid* eesmärgiga toetada kõikide Iraani tuumaprogrammiga seotud lahendamata mureküsimuste lahendamist läbirääkimiste teel. Nendes meetmetes pidi keskendutama mitmele Iraani majanduse peamisele sektorile, sealhulgas „Iraani *transpordisektorile*, eriti [IRISLile] ja tema tütarettevõtjatele“.[9]

Algne apellantide kandmine loetellu 2010. aastal

14. Nõukogu vastas sellele deklaratsioonile 26. juuli 2010. aasta otsusega 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP (ELT 2010, L 195, lk 39), ja võttis piiravaid lisameetmeid. Artikli 20 lõike 1 punktis b nähti ette kohustus külmutada varad, mis kuuluvad üksustele, „kes on […] otseselt seotud [Iraani tuumaprogrammiga] või kes [seda] toetavad“, „üksus[tele], kes on aidanud määratud isikutel

7 Samuti lubas julgeolekunõukogu kõikidel riikidel arestida ja käsutada enda varasemate resolutsioonidega keelatud asju; keelas osutada Iraani omandis või lepingulises valduses olevatele alustele punkerdamisteenuseid; nõudis, et riigid edastaksid kogu neil oleva teabe IRISLi ülekannete või tegevuse kohta, mida ta võib ette võtta julgeolekunõukogu resolutsioonidest kõrvalehoidmiseks, ja kohustas riike nõudma oma kodanikelt valvsust majandustegevuses muu hulgas IRISLi ja temaga seotud üksustega.

8 Euroopa Ülemkogu sama kuupäeva järelduste (dokument EUCO 3/10) II lisa.

9 Kohtujuristi kursiiv.

või üksustel [julgeolekunõukogu] resolutsioonide 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008) ja 1929 (2010) […] sätetest kõrvale hoida või neid sätteid rikkuda", ning „nende omanduses või kontrolli all oleva[tele] või nende nimel tegutseva[tele] üksus[tele]", kes olid loetletud II lisas. Apellantide nimed lisati II lisa loetellu.

15. IRISLi kandmist otsuse 2010/413 II lisa loetellu põhjendati järgmiselt: „IRISL on olnud seotud sõjalise otstarbega kaupade, sealhulgas Iraanist pärinevate keelatud kaupade veoga. Kolm sellist vahejuhtumit hõlmasid selgeid rikkumisi, mis esitati [julgeolekunõukogu] Iraani-vastaste sanktsioonide komiteele. IRISLi seos massihävitusrelvade levikuga on selline, et [julgeolekunõukogu] kutsus riike oma resolutsioonides 1803 ja 1929 üles teostama IRISLi laevade kontrolle, kui on põhjendatud alust arvata, et laev transpordib keelatud kaupa." Ülejäänud apellandid kanti loetellu põhjendusel, et nad on IRISLi omandis või kontrolli all olevad või tema nimel tegutsevad äriühingud.

16. Samal päeval võttis nõukogu sellele otsusele *erga omnes* mõju andmiseks vastu 26. juuli 2010. aasta rakendusmääruse (EL) nr 668/2010, millega rakendati määruse (EÜ) nr 423/2007 artikli 7 lõiget 2 (ELT 2010, L 195, lk 25), millega kanti apellantide nimed nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 423/2007, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2007, L 103, lk 1), V lisa loetellu (edaspidi „2010. aasta loetellu kandmine"). Seega külmutati apellantide varad tegelikkuses alates 26. juulist 2010. Nõukogu põhjendused loetellu kandmiseks olid sisuliselt samad mis need, millega põhjendati apellantide kandmist loetellu otsuse 2010/413 II lisas.

Esimene Üldkohtu menetlus

17. Üldkohtusse 8. oktoobril 2010 esitatud avaldusega esitasid apellandid[10] hagi palvega tühistada otsus, millega kanti nende nimed otsuse 2010/413 II lisa ja määruse nr 423/2007 V lisa loetellu.

18. Üldkohus tühistas 16. septembri 2013. aasta otsusega Islamic Republic of Iran Shipping Lines jt *vs.* nõukogu[11] nõukogu otsuse 2010/413 II lisa ja sellega seotud meetmed osas, milles need puudutasid selle kohtuasja hagejaid kolmel peamisel põhjusel. Esiteks märkis Üldkohus, et nõukogu ei ole õiguslikult piisavalt põhjendanud oma väidet, et IRISL on oma tegevuses, milles teda süüdistati, *abistanud loetellu kantud isikul, üksusel või asutusel rikkuda* asjakohaste liidu õigusaktide ja julgeolekunõukogu resolutsioonide *sätteid*, nagu on viidatud otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis b. Teiseks ei olnud nõukogu tõendanud, et IRISL on julgeolekunõukogu resolutsiooni 1747 (2007) punktis 5 ette nähtud keeldu rikkudes kolmel korral sõjalise varustuse vedamisega *toetanud* tuumarelvade levikut otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punkti b ja määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 2 tähenduses. Kolmandaks, isegi kui teised hagejad peale IRISLi olid tegelikult IRISLi omandis või kontrolli all või tegutsesid tema nimel, ei õigustanud see asjaolu nende suhtes piiravate meetmete võtmist ega jõussejätmist, kuna ei olnud õiguspäraselt tuvastatud, et IRISL toetas tuumarelvade levikut.

19. Üldkohus jättis tühistatud meetmete mõju jõusse kuni tema otsuse peale edasikaebamise tähtaja möödumiseni, s.o kuni 26. novembrini 2013.

10 Nad tegid seda koos veel kuue hagejaga, kes ei ole käesoleva menetluse osalised ja kelle nimesid ma siin seetõttu ei nimeta.

11 Otsus kohtuasjas T-489/10, EU:T:2013:453 (edaspidi „Üldkohtu 2013. aasta otsus").

Loetellu kandmise kriteeriumide muutmine 2013. aastal

20. Nõukogu 10. oktoobri 2013. aasta otsusega 2013/497/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413 (ELT 2013, L 272, lk 46), laiendas nõukogu otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis b ette nähtud varade külmutamise meetmete isikulist kohaldamisala, lisades uusi kriteeriume. Nende kriteeriumidega hõlmati sellesse kohaldamisalasse „isikud ja üksused, kes on [julgeolekunõukogu resolutsioonide] 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008) ja 1929 (2010) […] sätetest kõrvale hoidnud või neid rikkunud“ ja „[IRISLi] omanduses või kontrolli all olevatele [või tema] nimel tegutsevatele üksustele kindlustus- või muid esmatähtsaid teenuseid pakkuvad isikud ja üksused“.

21. Nende muudatuste jõustamiseks muutis nõukogu oma 10. oktoobri 2013. aasta määrusega (EL) nr 971/2013, millega muudetakse määrust nr 267/2012 (ELT 2013, L 272, lk 1),[12] viimati nimetatud õigusakti artikli 23 lõike 2 punkte b ja e. Muudatuse kohaselt hõlmati IX lisasse ja varade külmutamisse isikud, üksused ja asutused, kes:

„b) on hoidnud kõrvale või rikkunud käesoleva määruse, nõukogu otsuse [2010/413] või [julgeolekunõukogu resolutsioonide] 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008) või 1929 (2010) sätteid või on aidanud loetellu kantud isikul, üksusel või asutusel nendest sätetest kõrvale hoida või neid sätteid rikkuda;“

[…]

e) on juriidilised isikud, üksused või asutused, mis on [IRISLi] omanduses või kontrolli all või IRISLi nimel tegutsevad füüsilised või juriidilised isikud, üksused või asutused või IRISLile või selle omanduses või kontrolli all olevatele või tema nimel tegutsevatele üksustele kindlustust või muid esmatähtsaid teenuseid pakkuvad füüsilised või juriidilised isikud, üksused või asutused.“

Apellantide uuesti loetellu kandmine 2013. aastal

22. Nõukogu teatas 22. oktoobri 2013. aasta kirjas IRISLile, et tema hinnangul on IRISL tegelenud relvadega seotud varustuse transpordiga Iraanist, rikkudes sellega julgeolekunõukogu resolutsiooni 1747 (2007) punkti 5 sätteid, ning vastab seetõttu otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis b ja määruse nr 267/2012 artikli 23 lõike 2 punktis b sätestatud kriteeriumile, mis käsitleb isikuid ja üksusi, kes on hoidnud kõrvale julgeolekunõukogu resolutsioonidest või neid rikkunud (edaspidi „resolutsioonide rikkumise kriteerium“). Sellest lähtudes teatas nõukogu IRISLile oma kavatsusest kanda tema nimi uuesti otsuse 2010/413 II lisas ja määruse nr 267/2012 IX lisas olevasse isikute ja üksuste loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid (edaspidi „vaidlusalused loetelud“).

23. Nõukogu teatas 22. või 30. oktoobri 2013. aasta kirjades kõigile kümnele äriühingule, et ta on eri põhjustel seisukohal, et ka nemad vastavad otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis b ja määruse nr 267/2012 artikli 23 lõike 2 punktis e sätestatud kriteeriumidele (edaspidi „IRISLiga seotud kriteerium“). Nii teatas ta kümnele äriühingule oma kavatsusest nende nimed uuesti vaidlusalusesse loetellu kanda.

24. Nõukogu 26. novembri 2013. aasta otsusega 2013/685/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413 (ELT 2013, L 316, lk 46), kanti apellantide nimed uuesti loetellu, mida sisaldab otsuse 2010/413 II lisa.

12 Nõukogu 23. märtsi 2012. aasta määrus (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2012, L 88, lk 1) asendas nõukogu 25. oktoobri 2010. aasta määruse (EL) nr 961/2010, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2010, L 281, lk 1), mis omakorda oli asendanud määruse nr 423/2007.

25. Selle tagajärjel kanti apellantide nimed nõukogu 26. novembri 2013. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 1203/2013, millega rakendatakse määrust nr 267/2012 (ELT 2013, L 316, lk 1), uuesti loetellu, mida sisaldab määruse nr 267/2012 IX lisa.

26. IRISLi 2013. aasta loetellu kandmist põhjendati järgmiselt: „IRISL on tegelenud relvadega seotud varustuse transpordiga Iraanist, rikkudes sellega [julgeolekunõukogu] resolutsiooni 1747 (2007) punkti 5. [Julgeolekunõukogu] Iraani-vastaste sanktsioonide komiteele teatati 2009. aastal kolmest selgest rikkumisest."

27. Kümne äriühingu kandmist vaidlusalustesse loeteludesse põhjendati järgmiselt:

– Hafize Darya Shipping Co., Safiran Payam Darya Shipping Co. ja Hoopad Darya Shipping Agency kanti loetellu põhjendusel, et nad „tegutse[vad] IRISLi nimel";

– Khazar Sea Shipping Lines Co., IRISL Europe ja Valfajr Shipping Line Co. kanti loetellu põhjendusel, et nad „on IRISLi omandis";

– Qeshm Marine Services & Engineering Co. ja Marine Information Technology Development Co. kanti loetellu põhjendusel, et nad „on IRISLi kontrolli all";

– Irano Misr Shipping Co. kanti loetellu põhjendusel, et ta „osutab […] IRISLile esmatähtsaid teenuseid", ja

– Rahbaran Omid Darya Ship Management Co. kanti loetellu põhjendusel, et ta „tegutseb […] IRISLi nimel" ja ühtlasi "osutab talle esmatähtsaid teenuseid".

Teine menetlus Üldkohtus

28. Apellandid esitasid Üldkohtu kantseleisse 6. jaanuaril ja 7. veebruaril 2014 hagid nendesse loeteludesse kandmise tühistamiseks (liidetud kohtuasjad T-14/14 ja T-87/14). Pooled viibisid kohtuistungil 12. juulil 2016.

29. Üldkohus jättis 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsusega liidetud kohtuasjades T-14/14 ja T-87/14 põhjendamatuse tõttu rahuldamata nii taotluse tühistada 2013. aasta loetellu kandmine kui ka väite 2013. aasta kriteeriumide õigusvastasuse kohta ning mõistis kohtukulud välja apellantidelt.[13]

ÜLT rakendamise meetmed

30. Vahepeal võttis nõukogu 18. oktoobril 2015 resolutsiooni 2231 (2015) rakendamiseks rea meetmeid (edaspidi „ÜLT rakendamise meetmed"), mille ühisel mõjul muu hulgas *peatati* piiravad meetmed, mida kohaldati otsuse 2010/413 muudetud redaktsiooni VI (varem II) lisas loetletud isikutele ja üksustele, ning sellele vastavalt *kõrvaldati* nende isikute nimed määruse nr 267/2012 IX lisa loetelust isikute kohta, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid.[14] Vastavalt nõukogu 16. jaanuari 2016. aasta otsusele (ÜVJP) 2016/37, mis käsitleb otsuse 2015/1863 kohaldamise kuupäeva (ELT 2016, L 11 I, lk 1), jõustusid need meetmed alates 16. jaanuarist 2016.

13 Samuti jättis Üldkohus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata 2013. aasta kriteeriumide tühistamise hagid. Apellatsioonkaebuses ei ole seda vaidlustatud kohtuotsuse aspekti vaidlustatud.

14 Vt nõukogu 18. oktoobri 2015. aasta määrus (EL) 2015/1861, millega muudetakse määrust (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2015, L 274, lk 1); nõukogu rakendusmäärus (EL) 2015/1862, millega rakendatakse määrust (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2015, L 274, lk 161), II lisa punktid 105, 125, 128, 129, 142, 155, 239, 251, 264, 265 ja 290, ning nõukogu 18. oktoobri 2015. aasta otsus (ÜVJP) 2015/1863, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2015, L 274, lk 174), artikli 1 punkt 16.

Apellatsioonkaebus

31. Apellatsioonkaebuses, mis on esitatud 27. aprillil 2017, paluvad apellandid Euroopa Kohtul tühistada vaidlustatud kohtuotsus, tühistada ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel 2013. aasta loetellu kandmine, tunnistada 2013. aasta kriteeriumid ELTL artikli 277 alusel nende juhtumi suhtes kohaldamatuks ning mõista kohtukulud välja nõukogult.

32. Apellandid põhjendavad apellatsioonkaebust üheksa väitega. Käsitlen neid järgemööda. Enne aga käsitlen ühte sissejuhatavat küsimust.

Apellatsioonkaebuse vastuvõetavus

Nõukogu vastuväide vastuvõetamatuse kohta

33. Nõukogu väidab sisuliselt, et kuna vaidlusalused piiravad meetmed on peatatud ja nõukogu tunnistas nende meetmete kohaldamisalasse kuuluvate isikute nimekirja ÜLT rakendamise eesmärgil kehtetuks,[15] puudub apellantidel põhjendatud huvi apellatsioonkaebuse esitamise suhtes. Järelikult on apellatsioonkaebus vastuvõetamatu.

34. Need argumendid mind ei veena.

35. Menetlusosalised on nõus, et liidu tasandil võeti ÜLT tagajärjel kohustus „tühistada kõik […] sanktsioonid“[16] ja „kõi[k] […] majanduslik[ud] ja finantsilis[ed] piirava[d] meetme[d]“[17] ning „lõpeta[d]a kõigi liidu tuumaenergiaalaste majanduslike ja finantssanktsioonide rakendami[n]e“.[18] Nõukogu võetud meetmetega ÜLT rakendamiseks *peatati* piiravad meetmed, mida kohaldati otsuse 2010/413/ÜVJP VI (varem II) lisas isikute ja üksuste suhtes, ning *kõrvaldati* nende isikute ja üksuste nimed määruse (EL) nr 267/2012 IX lisa loetelust isikute kohta, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid.

36. Samuti on selge, et kui nõukogu peaks tulevikus mingil hetkel otsustama selle peatamise tagasi pöörata ja apellandid uuesti loetellu kanda, et need (või samalaadsed) meetmed taaskehtestada, on tal vaja neid õigusakte jälle asjakohaselt muuta. Apellantidel on mõistagi kaebeõigus nende õigusaktide vaidlustamiseks nagu käesolevas asjas, kus nad seda ka tegid.

37. ÜLT rakendamise meetmed jõustusid alates 16. jaanuarist 2016 edasiulatuvalt. Seega ei kõrvaldatud nendega kehtivast õigusest tagajärgi, mida olid tekitanud 2013. aasta kriteeriumid ja 2013. aasta loetellu kandmine alates enda vastavatest jõustumiskuupäevadest kuni 15. jaanuarini 2016. Seetõttu ei ole ÜLT rakendamise meetmete peatav mõju samaväärne tühistamisega Euroopa Kohtu või Üldkohtu poolt ega tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistamisega.

15 Vt käesoleva ettepaneku punktid 11 ja 30.

16 Otsuse 2015/1863 põhjendus 9.

17 Määruse 2015/1861 põhjendused 5 ja 6.

18 Otsuse 2015/1863 põhjendus 14.

38. Oma hiljutises ettepanekus kohtuasjas Gul Ahmed Textile Mills *vs.* nõukogu [19] analüüsisin üksikasjalikult põhjendatud huvi säilimise küsimust. Vaidlesin vastu liialt suurte nõudmiste esitamisele selle huvi kindlakstegemisel ja järeldasin, et põhjendatud huvi küsimus on konstitutsioonilise tähtsusega ning seda tuleb käsitleda laiemas kontekstis seoses Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud põhiõigusega tõhusale kohtulikule kaitsele. [20] Need järeldused saab üle kanda käesolevasse konteksti. [21]

39. Kohtupraktikas on välja kujunenud, et isegi kui vaidlustatud õigusaktil ei ole enam tulevikus toimet, säilib hagejal põhjendatud huvi, kui selle õigusakti tühistamine võib talle kasu tuua. [22]

40. Erinevalt kohtuasjast Bank Mellat *vs.* nõukogu [23] võisid käesolevas kohtuasjas vaidluse all olevad meetmed mõjutada enne, kui need peatati või tühistati, mitte üksnes apellantide õiguslikku, vaid ka faktilist olukorda. Seega võib taotletav tühistamine apellantidele faktilist või õiguslikku kasu tuua.

41. Apellandid põhjendavad oma huvi kahe argumendiga. Need on huvi taastada oma maine ja esitada kahju hüvitamise hagi. Analüüsin mõlemat järgemööda.

42. *Esiteks* on Euroopa Kohus järeldanud, et hagejal, kes taotleb piiravaid meetmeid kehtestanud määruse tühistamist, võib mõeldavalt olla vähemalt mittevaraline huvi algatada menetlus, kuna võimalik tühistamine võib leevendada, kui mitte täielikult heastada tekitatud mainekahju. [24]

43. Erinevalt kohtuasjast Bank Mellat *vs.* nõukogu [25] on käesolevas asjas vaidlusalused meetmed üksikmeetmed, mitte valdkondlikud meetmed. Seega võib neid pidada apellante häbistavaks, niivõrd kui nendest nähtub *seos*, mis rahvusvahelise üldsuse meelest esineb nende eri faktiliste olukordade ja Iraani tuumaprogrammi vahel. Samuti on tõenäoline, et külmutades apellantide varad osaliselt, on need piiravad meetmed võinud mõjutada nende rahalist likviidsust ja seega nende võimet täita varem võetud lepingulisi kohustusi.

44. *Teiseks* on kohtupraktikas välja kujunenud, et hagejal võib säilida huvi teda ebasoodsalt mõjutava õigusakti tühistamise vastu, niivõrd kui selle õigusvastaseks tunnistamine võib anda edaspidi aluse nõuda talle vaidlustatud õigusaktiga tekitatud kahju hüvitamist. [26]

45. Nii ei saa ma nõustuda nõukogu argumendiga, et kuna vaidlustatud kohtuotsusega jäeti apellantide taotlused esimeses astmes rahuldamata, on neil võimatu tõendada, et nõukogu on pannud toime isikutele õigusi andva liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise. [27]

19 C-100/17 P, EU:C:2018:214, punktid 25–49.

20 ELT 2010, C 83, lk 389 (edaspidi „harta“). Vt minu ettepaneku punktid 42 ja 45.

21 *Menetluse algatamise* huvi kui hagi esitamisaegse vastuvõetavuse tingimuse hindamise kriteeriumid ei tohiks erineda kriteeriumist, mille põhjal hinnatakse, kas huvi *menetlust jätkata* on säilinud. Selles suhtes nõustun kohtujurist Mengozzi seisukohaga, mida ta väljendas oma ettepanekus kohtuasjas Bank Mellat *vs.* nõukogu, C-430/16 P, EU:C:2018:345, punkt 28.

22 Sel juhul peab Euroopa Kohus hageja huvi hindamisel arvesse võtma konkreetseid asjaolusid, sealhulgas eeskätt väidetava õigusvastasuse tagajärgi ning väidetava kahju laadi. Vt 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, C-595/14, EU:C:2015:847, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika.

23 Pärast seda, kui *individuaalsed* varade külmutamise meetmed olid nimetatud kohtuasjas tühistatud, vaidlustas hageja meetmed, mida finantsasutuste suhtes *üldiselt kohaldati*. Kohtujurist Mengozzi täheldas, et hageja suhtes on kohaldatavad ühtaegu kaks meetmestikku, millest esimene (individuaalsed meetmed) avaldab hageja olukorrale ulatuslikumat mõju. Sellest lähtudes järeldas ta, et hagejal ei ole huvi vähem rangete üldiste meetmete ühistamise vastu, mille tagajärjed praktikas tema olukorda ei mõjuta. Euroopa Kohus nõustus selle analüüsiga 6. septembri 2018. aasta kohtuotsuses Bank Mellat *vs.* nõukogu (C-430/16 P, EU:C:2018:668, punktid 61 ja 62).

24 Vt analoogia alusel 28. mai 2013. aasta kohtuotsus Abdulrahim *vs.* nõukogu ja komisjon, C-239/12 P, EU:C:2013:331, punktid 70–72.

25 Vt 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus C-430/16 P, EU:C:2018:668, punktid 54– 59.

26 Vt 31. märtsi 1998. aasta kohtuotsus Prantsusmaa jt *vs.* komisjon, C-68/94 ja C-30/95, EU:C:1998:148, punkt 74.

27 Vt selle kohta 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Artegodan *vs.* komisjon, C-221/10 P, EU:C:2012:216, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika. Vt samuti kohtujurist Mengozzi ettepanek kohtuasjas Bank Mellat *vs.* nõukogu, C-430/16 P, EU:C:2018:345, punkt 43.

46. See kohtuotsus ei ole jõustunud, sest selle peale on esitatud menetluses olev apellatsioonkaebus. Seni kui Euroopa Kohus selle apellatsioonkaebuse lahendab, ei saa vaidlustatud kohtuotsusest välja üldistada liidu õiguse selget rikkumist ega ka selle puudumist.

47. Kuna 2013. aasta kriteeriumide ja 2013. aasta loetellu kandmise vahel on tihe õiguslik seos,[28] peab minu äsjane analüüs paika ka seoses käesolevas apellatsiooniasjas esitatud mõlema põhjendusega. Ma ei näe head põhjust, miks tuleks huvi algatada menetlus üldkohaldatavate loetellu kandmise kriteeriumide vastu hinnata teisiti kui huvi vaidlustada individuaalsed varade külmutamise meetmed.

48. Järeldan, et ÜLT rakendamise meetmete jõustumine 16. jaanuaril 2016 ei riiva apellantide jätkuvat huvi jätkata Üldkohtu menetlust kuni vaidlustatud kohtuotsuse kuupäevani[29] või esitada käesolev apellatsioonkaebus.

Komisjoni vastuväide vastuvõetamatuse kohta

49. Komisjoni sõnul on apellatsioonkaebus vastuvõetamatu, sest selles on ulatuslikult korratud väiteid ja argumente, millele apellandid varem Üldkohtu menetluses tuginesid. Seega kujutab see endast pelgalt hagi uuesti läbivaatamise taotlust.

50. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, tuleb apellatsioonkaebuses täpselt märkida selle kohtuotsuse kritiseeritavad osad, mille tühistamist nõutakse, ja samuti seda nõuet konkreetselt toetavad õigusargumendid; vastasel juhul on apellatsioonkaebus või asjasse puutuv väide vastuvõetamatu. Nendele nõuetele ei vasta apellatsioonkaebus, mis ei sisalda mingit argumentatsiooni, milles näidataks konkreetselt ära see õigusnormi rikkumine, mis antud kohtuotsuses väidetavalt tehtud on. Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 58 ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 168 lõike 1 punktis d kehtestatud nõuetele vastamiseks ei piisa väidete üldsõnalisest kirjeldusest apellatsioonkaebuses.[30]

51. Näib, et teatavad apellatsioonkaebuse osad ei vasta sellele kohtupraktikas ette nähtud kriteeriumile. Mõningad esitatud argumendid aga väärivad lähemat analüüsi, sest nendes on tõstatatud põhimõttelisi küsimusi, mida on asjakohane arutada. Sellepärast ei arva ma, et apellatsioonkaebus tuleb sellisena vastuvõetamatuks tunnistada.

Apellatsioonkaebuse sisu

52. Apellatsioonkaebuse põhjendamiseks on apellandid esitanud kaks väidet.

53. Esimeses apellatsioonkaebuse väites on apellandid ELTL artikli 277 alusel vaidlustanud 2013. aasta kriteeriumide õiguspärasuse.

28 Vt 10. juuni 1986. aasta kohtuotsus Usinor *vs.* komisjon, 81/85 ja 119/85, EU:C:1986:234, punkt 13.

29 Juhin tähelepanu, et sel ajal oli Üldkohtu menetlus pooleli. On üllatav, et samas kui vaidlustatud kohtuotsuse kuupäev on nende meetmete jõustumisest hilisem, ei maininud Üldkohus neid meetmeid ega nende mõju apellantide õiguslikule olukorrale ja eeskätt nende jätkuvale huvile menetlust jätkata. See ise aga ei muuda vaidlustatud kohtuotsust apellantide huvi osas vastuoluliseks, sest see kohtuotsus põhineb igal juhul, isegi kui vaid kaudselt, eeldusel, et apellandid on kogu menetluse kestel seda huvi põhjendanud.

30 Vt 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus Brandconcern *vs.* EUIPO ja Scooters India, C-577/14 P, EU:C:2017:122, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika.

54. Seda apellatsiooniväidet on apellandid põhjendanud viie väitega. Need puudutavad seda, et Üldkohus on väidetavalt rikkunud õigusnorme esiteks seoses sellega, et 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmiseks ei olnud õiguslikku alust; teiseks sellega, et väidetavalt on rikutud *res judicata* põhimõtet, õiguskindluse põhimõtet, õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ja *ne bis in idem* põhimõtet, aga ka apellantide õigust tõhusale õiguskaitsevahendile; kolmandaks võimu kuritarvitamisega; neljandaks proportsionaalsuse põhimõtte väidetava rikkumisega, ja viiendaks väidetava ebaproportsionaalse sekkumisega apellantide põhiõigustesse.

55. Teises apellatsioonkaebuse väites on apellandid ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel otseselt vaidlustanud 2013. aasta loetellu kandmise – millega nende nimed lisati nende üksuste loetellu, kelle varad tuli individuaalselt külmutada – õiguspärasuse.[31]

56. Seda apellatsiooniväidet on apellandid põhjendanud nelja väitega. Need puudutavad seda, et Üldkohus on väidetavalt rikkunud õigusnorme esiteks seoses ilmsete hindamisvigadega järelduses, et 2013. aasta loetellu kandmise kriteeriumid olid täidetud; teiseks sellega, et apellantide uuesti loetellu kandmise menetluses on väidetavalt rikutud nende kaitseõigusi; kolmandaks sellega, et väidetavalt on rikutud *res judicata* põhimõtet, õiguskindluse põhimõtet, õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ja *ne bis in idem* põhimõtet, aga ka apellantide õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ja neljandaks apellantide kaitseõiguste väidetava rikkumisega.

57. Teise apellatsiooniväite põhjenduseks esitatud neljast väitest kolm kattuvad esimese apellatsiooniväite põhjenduseks esitatud väidetega.

58. Teises apellatsiooniväites vaidlustatud õigusaktid aga on sisuliselt teistsuguse õigusliku olemusega. Eeskätt on teistsugused nende õiguslik alus ja seega pädevus, mida nõukogu teostas nende vastuvõtmisel, ning nõukogu kaalutlusõigus nende vastuvõtmisel. Sellest tulenevalt on teistsugune ka kohtuliku kontrolli standard. Seetõttu käsitlen neid eraldi.

Esimene apellatsioonkaebuse väide

Esimene väide: õiguspärase õigusliku aluse puudumine 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel

59. Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 60–77, et 2013. aasta kriteeriumid ei ole meelevaldsed ja vastavad proportsionaalsuse põhimõttele.

60. Apellandid märgivad, et nõukogul ei olnud õiguspärast õiguslikku alust 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmiseks seoses loetellu kandmisega. Nad ei ole vaidlustanud õigusliku aluse *valikut* kui sellist. Nad argumenteerivad hoopis, et 2013. aasta kriteeriumid *ulatuvad kaugemale* oma õigusliku aluse *piiridest*, sest need kriteeriumid ei olnud asjakohased ega proportsionaalsed võrreldes väljendatud eesmärgiga, milleks on lõpetada Iraani tuumaprogramm.

61. Eeskätt väidavad apellandid, et kuna Üldkohus leidis (oma otsuse punktis 101), et 2013. aasta kriteeriumid ei eelda seost asjaomase isiku või üksuse tegevuse ja tuumarelva leviku vahel, ei saa neid kriteeriume asjakohaseks pidada. Samuti väidavad nad, et kriteerium, mis seisneb Iraani relvamüügikeelu (resolutsiooni 1747 (2007) punkt 5), mitte aga tuumarelva levikuga seotud keeldude (resolutsiooni 1737 (2006) punkt 7) rikkumises, ei ole põhjendatud ega proportsionaalne. Nad märgivad ka, et julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise kriteeriumi – mille alusel nõukogu IRISLi loetellu kandis – kehtestamiseks ei olnud õiguslikku alust. Järelikult ei saa nõukogu väita, et IRISLiga seotud kriteeriumi on vaja IRISLi varade külmutamise meetmest kõrvalehoidmise ohu maandamiseks.

31 IRISL ja Irano Misr Shipping Co. kanti loetellu lisakriteeriumide alusel, samas kui ülejäänud apellandid kanti loetellu varemgi kehtinud kriteeriumide alusel. Ka Rahbaran Omid Darya Ship Management Co. kanti loetellu uue kriteeriumi alusel.

62. Peale selle heidavad apellandid Üldkohtule ette, et ta jättis käsitlemata mitu nende tõstatatud konkreetset argumenti. Need argumendid on järgmised: nõukogul ei olnud objektiivset põhjust loetellu kandmise kriteeriume muuta ning ta ei põhjendanud seda; muu hulgas ei olnud nõukogul tõendeid relvaveo ja tuumarelvade leviku programmi vahelise seose kohta ja ta ei saanud selle seose olemasolu õiguspäraselt eeldada, eriti arvestades Üldkohtu 2013. aasta otsust ja seda, et julgeolekunõukogu ei kehtestanud piiravaid meetmeid IRISLi suhtes, ning nõukogu „kirjutas olemasolevad kriteeriumid ümber" vaid selleks, et need hõlmaksid IRISLi ja teisi apellante.

63. Märgin 2013. aasta kriteeriumid kehtestanud meetmete kohta kõigepealt, et nõukogu otsus 2013/497 põhineb ELL artiklil 29, nõukogu määrus nr 971/2013 aga ELTL artiklil 215. Need aluslepingute sätted annavad nõukogule õiguse võtta vastu üldkohaldatavaid õigusakte, mis sisaldavad iseseisvaid piiravaid meetmeid, mis erinevad nendest, mida julgeolekunõukogu on konkreetselt soovitanud. ELTL artikli 215 lõikes 1 on ette nähtud, et nõukogu „võtab […] vastu vajalikud meetmed" muu hulgas ELL artikli 29 alusel vastu võetud otsuste jõustamiseks. ELTL artikli 215 lõige 2 volitab nõukogu vastu võtma piiravaid meetmeid juriidiliste või füüsiliste isikute ning rühmituste või mitteriiklike üksuste suhtes. Sellest järeldub, et põhimõtteliselt on nõukogul ju olemas õiguslik alus, et võtta varade külmutamise meetmeid selliste üksuste suhtes nagu apellandid.

64. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad liidu kohtud piiravaid meetmeid kontrollides võimaldama nõukogule ulatusliku kaalutlusõiguse *üldiste kriteeriumide kehtestamisel* niisuguste isikute määratlemiseks, kelle suhtes võidakse selliseid meetmeid võtta.[32]

65. See ei tähenda, nagu oleks nõukogul lubatud tegutseda meelevaldselt. Meetme õiguspärasust võib mõjutada see, kui meede on pädeva institutsiooni taotletava *eesmärgi* saavutamiseks *ilmselgelt sobimatu*.[33]

66. Ehkki niisuguste meetmete *sobivuse* hindamise kohtulik kontroll on seega piiratud, peavad liidu kohtud tagama põhimõtteliselt täieliku kontrolli kõikide liidu õigusaktide seaduslikkuse üle selles küsimuses põhiõiguste seisukohast.[34]

67. Üldkohus kohaldas seda kohtupraktikat õigesti.[35] Euroopa Kohtus välja kujunenud praktikas on selgitatud, et Iraani-vastaste meetmete režiimi eesmärk on *avaldada* sellele riigile *survet*, *et ta lõpetaks* tuumarelvade leviku tõkestamise seisukohast tundliku tuumaenergiaalase tegevuse ja tuumarelvade kandesüsteemide väljatöötamise.[36] See eesmärk on kooskõlas Euroopa Liidu lepingu laiemate eesmärkidega, mis puudutavad liidu suhteid ülejäänud maailmaga ning ühist välis- ja julgeolekupoliitikat (edaspidi „ÜVJP").[37] Selle eesmärgi käsitlemisel tuleb samuti arvesse võtta asjakohaste julgeolekunõukogu resolutsioonide eesmärke, milleks on veenda Iraani piirama enda tuumaprogrammi ja peatama mõned selle osad, et säilitada rahvusvaheline rahu ja julgeolek.[38]

32 Vt selle kohta kohtuotsus Kala Naft, punkt 120, ja 21. aprilli 2015. aasta kohtuotsus Anbouba *vs.* nõukogu, C-605/13 P, EU:C:2015:248, punkt 41.

33 1. märtsi 2016. aasta kohtuotsus National Iranian Oil Company *vs.* nõukogu, C-440/14 P, EU:C:2016:128, punkt 77 (edaspidi „National Iranian Oil Company").

34 Vt selle kohta 16. juuli 2014. aasta kohtuotsus National Iranian Oil Company *vs.* nõukogu, T-578/12, ei avaldata, EU:T:2014:678, punkt 108 ja seal viidatud kohtupraktika. See kohtuotsus leidis apellatsiooniastmes kinnitust kohtuotsuses National Iranian Oil Company.

35 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 63.

36 Vt kohtuotsus National Iranian Oil Company, punkt 53, kohtujuristi kursiiv.

37 ELL artikli 3 lõike 5 kohaselt peaks liit nendes suhetes toetama rahu, turvalisust ning rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja arendamist, sealhulgas ÜRO põhikirja põhimõtete austamist. ÜVJP peaks hõlmama rahvusvahelise õiguse põhimõtete tugevdamist (ELL artikli 21 lõike 2 punkt b), rahu säilitamist, konfliktide ennetamist ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamist kooskõlas ÜRO põhikirja eesmärkide ja põhimõtetega (ELL artikli 21 lõike 2 punkt c).

38 Vt käesoleva ettepaneku punkt 4 jj.

68. Varade külmutamise kriteeriumide õiguspärasust analüüsides tuleb arvesse võtta ka ajaloolist konteksti.[39] Piiravad meetmed Iraani suhtes on aja jooksul arenenud. Need on olemuselt ennetavad. Nende ulatust sai õiguspäraselt laiendada (ja laiendatigi) mitmel korral[40], kompenseerimaks seda, et varem võetud meetmeid ei peetud edukaks.

69. 2013. aasta kriteeriumides on lakooniliselt, ilma konkreetsete põhjendusteta märgitud, et isikute ja üksuste määramise kriteeriume „tuleks kohandada“.[41] Siiski selgub kontekstist, et selle eesmärk oli *laiendada* neid kriteeriume *teistelegi* isikute või üksuste *kategooriatele, et saavutada* aluslepingutest ja kehtivatest julgeolekunõukogu resolutsioonidest tulenevad *eesmärgid*. Kohtupraktikast tuleneb, et niisugune eesmärk ise ei ole õigusvastane.[42] Ma ei nõustu apellantide paljasõnalise väitega, et varjatud eesmärk oli Üldkohtu 2013. aasta otsusest kõrvalehiilimine.

70. Asun nüüd lähemalt analüüsima esiteks julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise kriteeriumi ja teiseks IRISLiga seotud kriteeriumi õiguspärasust.

71. Märgin sissejuhatuseks, et mõlemad nimetatud kriteeriumid keskenduvad objektiivsetele olukordadele või asjaoludele, mitte varade külmutamise meetmete sihtmärgiks olevate isikute ja üksuste või nende tegeliku käitumise ja piiravate meetmete peamise eesmärgi, eeskätt Iraani tuumaprogrammi pärssimise vahelise tegeliku seose tõendamisele. Euroopa Kohus on põhimõtteliselt tunnustanud niisuguste kriteeriumide õiguspärasust.[43]

Julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise kriteerium

72. IRISL kanti loetellu vastavalt kriteeriumile, mille alla kuulusid „isikud ja üksused, kes on [julgeolekunõukogu resolutsioonide] 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008) ja 1929 (2010) […] sätetest kõrvale hoidnud või neid rikkunud“.

73. See kriteerium lisati senisele kriteeriumile, mille alla kuulusid isikud ja üksused, „kes on *aidanud* määratud isikutel või üksustel [nendest sätetest] kõrvale hoida või neid sätteid rikkuda“. Sellest perspektiivist näib see lisamine igati mõistlik. Kui on põhjendatud kohaldada piiravaid meetmeid isikute suhtes, kes on aidanud teisi isikuid õigusvastases tegevuses, on seda enam põhjendatud kohaldada neid meetmeid isikute suhtes, kes on ise õigusvastaselt käitunud.

74. Kuigi IRISL kanti loetellu põhjendusel, et ta on rikkunud relvaembargoga seotud keeldu, sisaldavad asjakohased julgeolekunõukogu resolutsioonid mitut muudki keeldu, millest mõni on otsesemalt seotud osalemisega tuumaprogrammi arendamises. Muu hulgas kehtestas julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1737 (2006) embargo tundlike tehnoloogiate üleandmise suhtes. Hiljem kehtestas ta resolutsiooniga 1747 (2007) relvaembargo Iraani suhtes.

39 Vt selle kohta kohtuotsus Kala Naft, punkt 75, ja 1. detsembri 2015. aasta kohtumäärus Georgias jt *vs.* nõukogu ja komisjon, C-545/14 P, ei avaldata, EU:C:2015:791, punkt 33.

40 Algul seisnes kriteerium selles, et sellised isikud pidid olema tegelnud või otseselt seotud tuumaenergiaalase tegevusega Iraanis (nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 423/2007, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2007, L 103, lk 1), artikli 7 lõige 2). Seda kriteeriumi laiendati esimest korda 2010. aastal (määrus nr 961/2010 (ELT 2010, L 88, lk 1), artikli 16 lõige 2). Hiljem on seda veel korduvalt laiendatud.

41 Vt nõukogu otsuse 2013/497 põhjendus 2 ja nõukogu määruse nr 971/2013 põhjendus 2.

42 Vt analoogia alusel kohtuotsus National Iranian Oil Company, punkt 80.

43 Vt 13. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Tay Za *vs.* nõukogu, C-376/10 P, EU:C:2012:138, punkt 55 (teatava, asjaomaste kolmandate riikide juhtidega seostatava majandustegevuse eest vastutavad isikud); 22. septembri 2016. aasta kohtuotsus NIOC jt *vs.* nõukogu, C-595/15 P, ei avaldata, EU:C:2016:721, punktid 89 ja 90 (piiravate meetmete sihtmärgiks oleva isiku „omandis või kontrolli all olemine“), ja 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 82 jj (teatavas konkreetses sektoris majandustegevuses olevad üksused).

75. Tõepoolest ei saa viidata vahetule seosele nende kahe resolutsiooni ja tuumaprogrammi kui sellise vahel. Nii oli Üldkohtul õigus, kui ta järeldas, et julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise kriteerium ei näi eeldavat sellise seose olemasolu asjaomase üksuse tegevuse ja selle programmi vahel.[44] Järeldus ise aga ei muuda selle kriteeriumi valikut asjakohatuks ega meelevaldseks.

76. Üldkohus tuvastas õigesti, et resolutsiooni 1947 (2007) eesmärk on tagada, et Iraani tuumaprogramm teeniks üksnes rahumeelset eesmärki, ning takistada Iraani tuuma- ja raketiprogramme toetavaid tundlikke tehnoloogiaid välja töötamast.[45] Iraani vastu kehtestatud piiravate meetmete ennetavat laadi silmas pidades[46] võis nõukogu asuda õiguspäraselt seisukohale, et relvakaubanduse tulu võib otseselt või kaudselt anda Iraanile mitmesuguseid ressursse või võimalusi selle programmiga edasiminekuks.[47] Teades, et majanduslikke ressursse võidakse kõrvale suunata tuumarelvade leviku toetamiseks Iraanis,[48] võis nõukogu samuti õiguspäraselt asuda seisukohale, et relvaembargo rikkumisega võidakse seda programmi toetada või soodustada.

77. Tõepoolest ei kohusta resolutsioon 1747 (2007) riike külmutama relvaembargot rikkuvate isikute või üksuste varasid, vaid ainult kutsub neid selles suhtes üles valvsusele. Selles soovitusest aga ei saa järeldada, et nende üksuste varasid ei ole vaja külmutada,[49] veel vähem seda, et niisugune külmutamismeede on selle embargo tõhususe tagamiseks ilmselgelt asjakohatu.

78. Nii ei olnud ebamõistlik ega ülemäärane see, kui nõukogu sõnastas varade külmutamise kriteeriumi, mis eeldab potentsiaalset seost relvaembargo rikkumise ja tuumaprogrammi vahel, olgugi et niisuguse kriteeriumi kohaldamisalasse hõlmatud üksuse individuaalses käitumises ei pruugi tingimata ilmneda tegelikku otsest või kaudset seost selle programmiga.[50] Selline poliitiline valik ei näi *a priori* olevat ilmselgelt asjakohatu ega meelevaldne, kui võtta arvesse asjakohaseid julgeolekunõukogu resolutsioone ning rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamise esmatähtsust.

79. Lõpuks ei piirdu selle kriteeriumi kohaldamisala relvaembargo rikkumisega, vaid selle eesmärk on tagada asjakohaste julgeolekunõukogu resolutsioonide kõikide sätete järgimine. Vastupidi sellele, mida väidavad apellandid, on sel viisil sõnastatud kriteerium kooskõlas Iraani-vastaste piiravate meetmete süsteemi eesmärkidega. Seevastu kriteerium, mis piirduks otseselt tuumarelvade levikuga seotud keeldude rikkumisega, kuid ei puudutaks teisi asjakohaseid julgeolekunõukogu kehtestatud keelde, oleks minu arvates vähem asjakohane kõikide nende üldiste eesmärkide saavutamiseks.

80. Seepärast järeldan, et esimene apellatsioonkaebuse väide, mis puudutab julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise kriteeriumi, tuleb põhjendamatuse tõttu rahuldamata jätta.

IRISLiga seotud kriteerium

81. Kümme äriühingut kanti loetellu kriteeriumide alusel, mis sisuliselt hõlmasid isikuid ja üksusi, kes 1) olid IRISLi omandis või kontrolli all, 2) tegutsesid IRISLi nimel või 3) osutasid IRISLile esmatähtsaid teenuseid.[51]

44 Vt 13. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Melli Bank *vs.* nõukogu, C-380/09 P, EU:C:2012:137 (edaspidi „Melli Bank“), punktid 40 ja 41.

45 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 67.

46 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Afrasiabi jt, C-72/11, EU:C:2011:874, punkt 44.

47 Vt kohtuotsused Kala Naft, punkt 83, ja National Iranian Oil Company, punkt 80.

48 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Afrasiabi jt, C-72/11, EU:C:2011:874, punkt 47.

49 Vt analoogia alusel kohtuotsus Melli Bank, punkt 57.

50 Vt analoogia alusel kohtuotsus National Iranian Oil Company, punkt 86. Vt samuti 1. detsembri 2015. aasta kohtumäärus Georgias jt *vs.* nõukogu ja komisjon, C-545/14 P, ei avaldata, EU:C:2015:791, punkt 34, ja 4. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Sharif University of Technology *vs.* nõukogu, C-385/16 P, ei avaldata, EU:C:2017:258, punktid 59–61.

51 Vt käesoleva ettepaneku punktid 20–27. Kuigi asjakohase kriteeriumi sõnastus nõukogu määruses nr 971/2013 on selge ja ühemõtteline, *ei ole* seda nõukogu otsuse 2013/497 (millega pidi eelnevalt nimetatud meede jõustatama) sõnastus. Selles otsuses on korduvalt ja eri vormides kasutatud asesõna „nad“, mille tähendus ja seega ka kriteeriumi ulatus on tõlgendamise küsimus. Ma ei käsitle seda argumenti edasi, sest üheski apellatsioonkaebuse põhjenduses ei ole seda küsimust üles tõstetud.

82. Nagu julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise kriteerium, ei eelda ka IRISLiga seotud kriteerium seost loetellu kantavate üksuste individuaalse käitumise ja tuumaprogrammi vahel. Ei ole ju IRISLi omandis või kontrolli all olemine kuidagi seotud asjaomaste üksuste individuaalse käitumisega. Tegu on objektiivse faktilise asjaoluga, mis nende tahtest ei olene.

83. Ent see iseenesest ei muuda seda kriteeriumi õigusvastaseks. Kohtupraktikast selgub, et kui *piiravate meetmete sihtmärgiks oleva isiku või üksuse* varad külmutatakse, on olemas tähelepanu vääriv oht, et see isik või üksus võib avaldada tema omandis või kontrolli all olevatele või talle kuuluvatele üksustele survet, et tema suhtes võetud meetmete tagajärgedest *kõrvale hiilida*. Seetõttu on vajalik ja asjakohane niisuguste üksuste varad külmutada, et tagada võetud meetmete tõhusus ja see, et nendest meetmetest kõrvale ei hiilita.[52]

84. Viidatud kohtupraktika puudutas ohtu, et varade külmutamise meetmetest, mis võetakse isikute suhtes, *kes on ise tegelnud* tuumaprogrammi toetamisega, hiilitakse kõrvale. Minu arvates ja vastupidi sellele, mida on märkinud apellandid, on niisugune oht selgelt olemas ka seoses muude kriteeriumide, sealhulgas nendega, mis ei eelda loetellu kantava isiku individuaalse käitumise seost tuumaprogrammiga, nagu on siinkohal vaidluse all olev kriteerium. See kohtupraktika aga on kohaldatav *üksnes* juhul, kui vaidlusalused piiravad meetmed on kohaldatavad isikute või üksuste suhtes, kes on *juba nende meetmete kohaldamisalasse kuuluvate* isikute omandis, kontrolli all või muul viisil nendega seotud.[53]

85. Sel ajal, kui 2013. aasta kriteeriumid vastu võeti, *oli* IRISL varade külmutamise meetmete kohaldamisalas.[54] Järelikult võis vaidlusalust kriteeriumi põhimõtteliselt põhjendada vajadusega takistada nendest meetmetest kõrvalehiilimist.

86. Ent õigusaktides, millega 2013. aasta kriteeriumid kehtestati, ei leidu ühtegi põhjendust IRISLiga seotud kriteeriumide suhtes. Samuti ei leidu põhjendust nõukogu otsuses 2010/413/ÜVJP, millega nõukogu kehtestas IRISLiga seotud kriteeriumi esimest korda selle algsel (kitsamal) kujul.[55] Seetõttu saab vaid *oletada*, et nõukogu oleks seda kriteeriumi põhjendanud vajadusega takistada varasematest IRISLile suunatud meetmetest kõrvalehiilimist.

87. ELTL artikli 296 teises lõigus on muu hulgas sätestatud, et Euroopa Liidu õigusaktides tuleb esitada nende vastuvõtmise põhjused. Niisuguses põhjenduses tuleb selgelt ja üheselt näidata meetme võtnud liidu asutuse kaalutlused nii, et Euroopa Kohus saaks teostada kontrolli.[56] Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb anda hinnang küsimuses, kas otsuse põhjendused vastavad ELTL artikli 296 nõuetele, mitte ainult selle otsuse sõnastust, vaid ka konteksti silmas pidades.[57]

88. Nagu ma äsja osutasin, ei sisalda *sõnastus* ühtegi põhjendust IRISLiga seotud kriteeriumile. Olen selgitanud 2013. aasta kriteeriumide *konteksti* käesolevas ettepanekus eespool.[58]

52 Vt selle kohta Üldkohtu 20. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melli Bank *vs.* nõukogu, T-492/10, EU:T:2013:80, punkt 55; see otsus jäeti kohtuotsusega Melli Bank muutmata.

53 Vt kohtuotsus Melli Bank, punktid 39 ja 75–79, ning 20. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melli Bank *vs.* nõukogu, T-492/10, EU:T:2013:80, punktid 55 ja 56.

54 Vt käesoleva ettepaneku punktid 14–19. Kuigi Üldkohus otsustas, et IRISLi kandmine 2010. aasta loetellu oli õigusvastane, on ta jätnud selle jõusse kuni 26. novembrini 2013 (vt Üldkohtu 2013. aasta otsus, punkt 82). Järelikult oli IRISLile kuuluvate varade külmutamine 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmise kuupäeva seisuga jõus ja sellega sai nõukogu põhjendada kriteeriumi, mille eesmärk oli takistada sellest kõrvalehiilimist, isegi kui vaid veidi rohkem kui järgneva kuu jooksul.

55 On tõsi, et selle otsuse artikli 20 lõike 1 punktis a sätestatud loetellu kandmise kriteeriumi alus on esitatud otsuse põhjenduses 7, mis lubab nõukogul külmutada julgeolekunõukogu resolutsiooni 1929 (2010) *III lisas loetletud IRISLi üksuste* varad. Selles lisas ei ole aga nimetatud ühtegi apellanti (vt käesoleva ettepaneku punktid 9 ja 10). Ilmselgelt ei saa mainitud põhjendus olla aluseks otsuse artikli 20 lõike 1 punktile b, milles on ette nähtud täiendav liidu piiravate meetmete kord, mis puudutab *muid üksusi* (sealhulgas apellante).

56 Vt muu hulgas 18. juuni 2015. aasta kohtuotsus Eesti *vs.* parlament ja nõukogu, C-508/13, EU:C:2015:403, punkt 60, ja 3. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Hispaania *vs.* komisjon, C-26/15 P, EU:C:2016:132, punktid 30 ja 31.

57 Vt selle kohta 14. veebruari 1990. aasta kohtuotsus Delacre jt *vs.* komisjon, C-350/88, EU:C:1990:71, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 15. novembri 2012. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* Bamba, C-417/11 P, EU:C:2012:718, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika.

58 Vt käesoleva ettepaneku punktid 4–19.

89. Nõukogule pidid olema 2013. aasta kriteeriumide kehtestamisel teada järgmised asjaolud. Esiteks, julgeolekunõukogu kehtestatud piiravad meetmed ei hõlma IRISLi ega ühtegi kümnest äriühingust. Teiseks, kuigi nõukogu oli varem tuginenud kolmele juhtumile, mil IRISL rikkus julgeolekunõukogu resolutsiooni 1747 (2007), ei tõendanud nõukogu piisavalt, et IRISL tuumaprogrammi toetas.[59] Kolmandaks, nõukogu ei esitanud tõendeid selle kohta, et IRISL on tegelikult Iraani riigi harund, s.o üksus, mis osales valitsuse võimu teostamisel või hoidis valitsuse kontrolli all käigus avalikku teenust.[60] Järelikult ei saanud nõukogu IRISLiga seotud kriteeriumi põhjendamiseks tugineda *eeldusele, et on olemas* mingisugused seosed IRISLi ja Iraani riigi või tema tuumaprogrammi vahel, eriti kui kohaldatavates õigusaktides ei olnud midagi sellekohast ette nähtud.[61]

90. Nõukogu oleks saanud 2013. aasta kriteeriume kehtestades sõnaselgelt arvesse võtta asjaolu, et IRISL on suurim laevandusettevõtja Iraanis[62] ja et Euroopa Ülemkogu on kutsunud nõukogu kehtestama piiravaid meetmeid muu hulgas „Iraani transpordisektorile, eriti [IRISLile] ja tema tütarettevõtjatele“.[63] Siiski ei leidu asjakohastes nõukogu õigusaktides ühtegi alust, millele oleks IRISLiga seotud kriteeriumi kehtestamist põhjendades tegelikult tuginetud. See tähendab ELTL artiklis 296 sätestatud põhjendamiskohustuse selget rikkumist. Samuti ei saa Euroopa Kohus seetõttu teostada oma kontrollimispädevust ja hinnata, kas vaidlusalune kriteerium on asjakohane ja proportsionaalne selle eesmärkidest lähtudes. Seda märkimata jättes rikkus Üldkohus õigusnormi.

91. Seetõttu tuleb esimese apellatsiooniväite esimese väitega nõustuda ja vaidlustatud kohtuotsus selles osas tühistada. Seega on IRISLiga seotud kriteerium kehtetu. Kuna 10 äriühingu 2013. aasta loetellu kandmise aluseks oli just see kriteerium, tuleb ka see loetellu kandmine tühistada.

Teine väide: 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel rikuti **res judicata** *põhimõtet, õiguskindluse põhimõtet, õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ja* **ne bis in idem** *põhimõtet, samuti apellantide õigust tõhusale õiguskaitsevahendile*

92. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 79–90 leidis Üldkohus, et 2013. aasta kriteeriumid on kooskõlas *res judicata* põhimõttega, õiguskindluse põhimõttega, õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega ja *ne bis in idem* põhimõttega ning apellantide õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.

Esimene osa: res judicata *põhimõte*

93. Apellandid argumenteerivad, et Üldkohus jättis märkimata, et 2013. aasta kriteeriume vastu võttes hiilis nõukogu mööda Üldkohtu 2013. aasta otsusest. Väidetavalt rikkus Üldkohus sellega *res judicata* põhimõtet.

94. Mõistet *res judicata* võidakse eri riikide riigisiseses kontekstis käsitada erinevalt. Siiski on selge, et liidu õiguse kontekstis on kohtuotsuse *res judicata* jõu tagajärg niisugune, et see tõkestab hagi esitamise, kui hagi, mille alusel kõnealune otsus tehti, vastandas samu pooli, selle ese oli sama ja see põhines samadel alustel.[64] *Res judicata* põhimõte puudutab üksnes kohtulahendiga tegelikult või vältimatult ära otsustatud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid.[65]

59 Vt Üldkohtu 2013. aasta otsus, punkt 67.

60 29. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Bank Mellat *vs.* nõukogu, T-496/10, EU:T:2013:39, punkt 42. Üldkohus võttis oma analüüsis arvesse EIK otsust Islamic Republic of Iran Shipping Lines *vs.* Türgi, ECLI:CE:ECHR:2007:1213JUD004099898, punktid 79 ja 80.

61 Vt 4. juuni 2014. aasta kohtuotsus Sedghi ja Azizi *vs.* nõukogu, T-66/12, ei avaldata, EU:T:2014:347, punkt 69.

62 Vt Üldkohtu 2013. aasta otsus, punkt 21.

63 Vt käesoleva ettepaneku punkt 13.

64 25. juuni 2010. aasta kohtuotsus Imperial Chemical Industries *vs.* komisjon, T-66/01, EU:T:2010:255, punktid 196–198.

65 28. novembri 1996. aasta kohtuotsus Lenz *vs.* komisjon, C-277/95 P, EU:C:1996:456, punkt 50.

95. Apellantide argumentides aga näib olevat tõstatatud laiem küsimus, kas nõukogu on seda kohtuotsust jõustades jäänud oma kaalutlusõiguse piiresse.

96. Varasem kohtuotsus võib tõenäoliselt mõjutada liidu seadusandja olukorda ainult väga harvadel ja konkreetsetel juhtudel. Kindlasti ei ole käesolevas asjas tegu sellise juhtumiga.

97. Mil määral mõjutas Üldkohtu 2013. aasta otsus nõukogu võimet astuda samme ELL artikli 29 ja ELTL artikli 215 alusel?

98. ELTL artikli 266 kohaselt võib institutsioon, kelle õigusakt on tühiseks tunnistatud, olla kohustatud võtma seda õigusakti tühistava kohtuotsuse täitmiseks vajalikud meetmed. Niisuguse kohtuotsuse rakendamisel on asjaomasel institutsioonil meetmete valikul lai kaalutlusruum, tingimusel et need meetmed on kooskõlas asjaomase kohtuotsuse *resolutsiooni* ja selle toetamiseks vajalike *põhjendustega*, niivõrd kui need on vajalikud resolutsioonis *märgitu* täpse tähenduse kindlaksmääramiseks. [66]

99. Olen varem märkinud, et kuigi õigusvastase akti tühistamine tingib tihti uue akti vastuvõtmise asjaomase institutsiooni poolt, ei ole see ainus võimalik kohtuotsuse täitmise viis. [67] Eeskätt juhul, kui Euroopa Kohtu tuvastatud õigusvastasuse likvideerimiseks piisab tühistamisest, ei pruugi asjaomane institutsioon olla kohustatud edasisi samme astuma. On selge, et käesoleval juhul oli tegu niisuguse olukorraga.

100. Grammatilise tõlgenduse kohaselt oli 2013. aasta kriteeriumide eesmärk kohandada kohaldatavaid üldkehtivaid kriteeriume, et tulevikus oleks võimalik edasiulatuvalt võtta individuaalseid meetmeid. [68] Seetõttu eksivad apellandid oma väites, et 2013. aasta kriteeriumide ja 2013. aasta loetellu kandmise eesmärk või tulemus oli hõlmata nende nimed tagasiulatuvalt (*ex tunc*) loetellu, milles on märgitud üksused, kelle varad külmutatakse.

101. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib institutsioon, kelle õigusakt on tühistatud, olla kohustatud *hoiduma samasuguse akti vastuvõtmisest.* [69] Ta peab tagama, et tühistatud õigusakti asendava kavandatava õigusaktiga ei kaasne *samasuguseid rikkumisi* nagu need, mis tuvastati algse õigusakti tühistanud kohtuotsuses. [70] Samuti on tal kohustus tagada, et uus õigusakt, mis võetakse vastu eelnenud akti tühistanud kohtuotsuse järel, *ei sisalda sätteid, millel on sama mõju*, nagu õigusvastaseks tunnistatud sätetel. [71]

102. Mis aspektis oli Üldkohtu 2013. aasta otsus lõplik? Teisisõnu: millise ulatusega on *res*, mis muutus Üldkohtus tegelikult *judicata*'iks?

103. Nimetatud kohtuotsuses märkis Üldkohus muu hulgas, et nõukogu *ei ole nõutaval tasemel tõendanud*, et IRISL on julgeolekunõukogu resolutsiooni 1747 (2007) punktis 5 ette nähtud keeldu rikkudes kolmel korral sõjalise varustuse vedamisega toetanud tuumarelvade levikut otsuse artikli 2010/413 artikli 20 lõike 1 punkti b ja määruse nr 423/2007 artikli 7 lõike 2 tähenduses. Sellest lähtudes tühistas ta nõukogu otsuse 2010/413/ÜVJP osas, milles sellega oli hõlmatud IRISL varade külmutamise meetmete kohaldamisalasse kuuluvate isikute loetellu. [72]

66 15. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Deichmann, C-256/16, EU:C:2018:187, punkt 87, kohtujuristi kursiiv.

67 Vt minu ettepanek kohtuasjas komisjon *vs.* McBride jt, C-361/14 P, EU:C:2016:25, punkt 70.

68 Käsitlen seda argumenti üksikasjalikumalt seoses apellatsioonkaebuse teise väitega käesoleva ettepaneku punktides 117–128.

69 6. juuni 2013. aasta kohtuotsus Ayadi *vs.* komisjon, C-183/12 P, ei avaldata, EU:C:2013:369, punkt 18.

70 14. septembri 1999. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Assi Domän Kraft Products jt, C-310/97 P, EU:C:1999:407, punktid 50 ja 56.

71 26. aprilli 1988. aasta kohtuotsus Asteris jt *vs.* komisjon, 97/86, 99/86, 193/86 ja 215/86, EU:C:1988:199, punkt 29. Need varasema kohtuliku otsuse tagajärjed, mida on käesolevas punktis mainitud, näivad konkreetselt väljendavat laiemat õigusriigi põhimõtet, mitte *res judicata* põhimõtte kui sellise mõju.

72 Vt käesoleva ettepaneku punkt 18.

104. Õigusnormi rikkumine, mille tagajärjel selles asjas vaidlusalused varade külmutamise meetmed tühistati, oli seega menetlusnormi rikkumine, mille pani toime nõukogu (kuivõrd ta ei olnud „nõutaval tasemel tõendanud"), mitte materiaalõiguslik viga. Vaidlustatud kohtuotsuses on – minu arvates õigesti – märgitud, et Üldkohus oma 2013. aasta otsuses „ei võtnud […] seisukohta otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis b ja määruse nr 267/2012 artikli 23 lõike 2 punktides a ja b ette nähtud kriteeriumide suhtes kohtuasja asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsioonis". [73]

105. Minu meelest on see nii hoolimata sellest, et Üldkohtu 2013. aasta otsusega tühistati kümne äriühingu suhtes kehtestatud varade külmutamise meetmed, „kuna IRISL[i] puhul ei ole õiguspäraselt tuvastatud, et [ta] toeta[b] tuumarelvade levikut" ja ehkki „teised hagejad peale IRISL[i] tõepoolest kuuluvad [talle], on [tema] kontrollitavad või tegutsevad [tema] nimel" [74] ning kuulusid seega põhimõtteliselt selle kriteeriumi kohaldamisalasse.

106. Järelikult ei olnud *res judicata* põhimõte ega ELTL artikkel 266 nõukogule takistuseks kehtivate kriteeriumide säilitamisel. Kuna nõukogul on liidu välispoliitika määramisel teatav kaalutlusruum, ei saanud need põhimõtted seda enam takistada teda neid kriteeriume kohandamast, nagu Üldkohus õigesti märkis, et tõhusamalt saavutada eesmärk avaldada Iraanile survet, et ta oma tuumaprogrammi lõpetaks. [75]

Teine osa: ne bis in idem *põhimõte*

107. Harta artikli 50 kohaselt ei tohi kedagi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud. Seega ei tohi *ne bis in idem* põhimõtte kohaselt korrata sama isiku samade tegude suhtes niisuguseid menetlusi ega karistusi, mis on selle artikli tähenduses *karistusõiguslikud*. [76] Mis puudutab hinnangu andmist selle kohta, kas menetlus ja karistused on karistusõiguslikud, on asjakohased kolm kriteeriumi: 1) rikkumise liigitus siseriiklikus õiguses, 2) rikkumise laad ja 3) asjaomase isiku võimaliku karistuse raskusaste. [77]

108. Ma ei mõista, kuidas sai see põhimõte takistada nõukogu kohaldamast muudetud kriteeriume mõningate apellantide suhtes esimest korda [78] või teiste suhtes samu üldkriteeriume teist korda.

109. Nii resolutsiooni 1737 (2006) (eriti selle punktide 2 ja 12) kui ka nõukogu otsuse 2010/413 (eriti selle põhjenduse 9) sõnastusest ilmneb selgelt, et Iraani vastu kehtestatud piiravate meetmete eesmärk oli *ennetavat laadi*, kuna nendega sooviti takistada selles riigis tuumarelvade leviku riski. [79]

73 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 80. Kui Üldkohus oleks need kriteeriumid kehtetuks tunnistanud, oleks mõistagi olnud õigusvastane, kui nõukogu oleks need säilitanud ja seda enam mõned üksused nende alusel uuesti loetellu kandnud.

74 Vt Üldkohtu 2013. aasta otsuse punkt 77.

75 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 82. Analüüsin küsimust, kas need põhimõtted takistasid nõukogu kandmast mõningaid apellante uuesti loetellu *samade kriteeriumide* ja *samade faktiliste asjaolude* alusel nagu need, mis andsid aluse 2010. aasta loetellu kandmiseks, apellatsioonkaebuse teise väite kolmanda osaväite juures (vt käesoleva ettepaneku punkt 195 jj).

76 Vt selle kohta 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 34.

77 Vt selle kohta 5. juuni 2012. aasta kohtuotsus Bonda, C-489/10, EU:C:2012:319, punkt 37.

78 IRISL kanti 2013. aastal loetellu uue kriteeriumi põhjal, mis oli seotud julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumisega. Irano Misr Shipping Co. ja Rahbaran Omid Darya Ship Management Co. kanti loetellu uue kriteeriumi põhjal, mis oli seotud IRISLile esmatähtsate teenuste osutamisega. Viimati nimetatud äriühingu suhtes tugineti sellele uuele kriteeriumile paralleelselt „vana" kriteeriumiga, mis puudutas IRISLi nimel tegutsemist. Ülejäänud apellandid kanti nii 2010. kui ka 2013. aastal loetellu sisuliselt identsete kriteeriumide põhjal.

79 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Afrasiabi jt, C-72/11, EU:C:2011:874, punkt 44.

110. Järelikult ei ole vaidlusaluste piiravate meetmete eesmärk *karistada* üleastumiste eest, mida asjaomased isikud võisid toime panna.[80] Niivõrd kui 2013. aasta kriteeriumidest tulenevate piiravate meetmete kohaldamisalasse kuuluvate isikute ja üksuste varasid ei ole konfiskeeritud kui kuritegelikul teel saadud tulu, vaid need on hoopis ennetavalt külmutatud, ei kujuta piiravad meetmed endast kriminaalkaristust. Samuti ei tähenda need karistusõiguslikku süüdistust.[81]

111. Nõukogu otsus, millega võetakse isiku või üksuse suhtes varade külmutamise meetmeid, ei kujuta endast kuriteo toimepaneku tuvastamist, vaid see võetakse vastu haldusmenetluses, millel on *ennetav funktsioon*, st mille eesmärk on hoida asjaomaseid isikuid ja üksusi toime panemast teatavaid tegusid, mida peetakse rahvusvahelist õigust arvestades õigusvastaseks. Selle menetluse ainus eesmärk on võimaldada nõukogul avaldada Iraanile survet, et tema tuumaprogrammi tõhusalt takistada või aeglustada.[82]

112. Seega ei tähenda need meetmed karistusõiguslikku aspekti. Niisiis ei ole ükski eespool punktis 107 viidatud tingimus täidetud. Järelikult ei ole *ne bis in idem* põhimõte kohaldatav seoses piiravate meetmetega, mida nõukogu võtab vastu talle ELL artikliga 29 ja ELTL artikliga 215 antud pädevuses, nagu käesolevas asjas vaidluse all olevad 2013. aasta kriteeriumid.

113. Seetõttu ei saa Üldkohtu 2013. aasta otsust, millega tühistati varem apellantide suhtes võetud varade külmutamise meetmed, pidada harta artikli 50 tähenduses „lõplikuks õigeksmõistmiseks“ ning apellantide argument peab jääma tulemusetuks.

Kolmas osa: õiguskindluse põhimõte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõte

114. Apellandid märgivad sisuliselt, et kuna nende varasem loetellu kandmine Üldkohtu 2013. aasta otsusega tühistati, kohustasid õiguskindluse põhimõte ja õiguspärase ootuse põhimõte nõukogu mitte võtma nende suhtes edasisi meetmeid.

115. Üldkohus märkis õigesti, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nõuab õiguskindluse põhimõte seda, et liidu õigus oleks kindel ja isikutel oleks võimalik selle kohaldamist ette näha.[83]

116. Apellandid ei ole osutanud ühelegi 2013. aasta kriteeriumide aspektile, milles puuduks täpsus või selgus. Samuti ei ole nad viidanud ühelegi Üldkohtu 2013. aasta otsuse lõigule, millest oleks saanud tekkida õiguspärane ootus, et nõukogu ei tohi võtta õiguspäraste kriteeriumide ja menetluskorra ning asjakohaste tõendite põhjal edasisi meetmeid, millest tulenevalt nad võidakse uuesti loetellu kanda. Seetõttu tuleb see argument ilmse põhjendamatuse tõttu tulemuseta jätta.

117. Samuti märgivad apellandid, et nõukogu ei tegutsenud õiguspäraselt, kui ta säilitas kriteeriumid, mis viitasid varasemale käitumisele või enne nende kriteeriumide vastuvõtmist eksisteerinud faktilistele või muudele asjaoludele või mis isegi ei olnud nõukogule tol ajal teada. Nad ei ole täpsustanud, millisele õiguspõhimõttele või aluslepingu sättele nad ses suhtes tuginevad, kuid nad on seisukohal, et nõukogu tehtu andis nendele kriteeriumidele „tagasiulatuva“ mõju.

80 Euroopa Kohus märkis muu hulgas, et mitmesugused sätted õigusaktides, millega on ette nähtud varade külmutamise meetmed seoses Iraani tuumaprogrammiga, on sõnastatud üldiselt ega viita *tegudele enne* rahaliste vahendite külmutamise *otsuse vastuvõtmist* (vt selle kohta Kala Naft, punkt 85).

81 14. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Bank Melli Iran *vs.* nõukogu, T-390/08, EU:T:2009:401, punkt 111.

82 14. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Bank Melli Iran *vs.* nõukogu, T-390/08, EU:T:2009:401, punkt 68, millele viitas kohtujurist Bot oma ettepanekus kohtuasjas nõukogu *vs.* Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:470, punkt 106.

83 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 192, kus Üldkohus viitab 14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsuse Nuova Agricast ja Cofra *vs.* komisjon, C-67/09 P, EU:C:2010:607, punktile 77.

118. Esiteks, piiravad meetmed on olemuselt ennetavad. Nõukogu kui liidu seadusandja võib oma laia kaalutlusruumi piires kohaldada mitmesuguseid piiravaid meetmeid. Nende laad ja sisu olenevad taotletavatest eesmärkidest.

119. Iraani tuumaprogrammiga seotud ohtude ennetamiseks mõeldud meetmed kujutavad endast oma olemuselt teatavatel üldistel või konkreetsetel teadmistel põhinevat *reaktsiooni* olukorrale selles riigis. Nii näiteks võib nõukogu, kui ta asub seisukohale, et julgeolekunõukogu resolutsioonide sätete rikkumised seda programmi soodustavad või tõenäoliselt võivad seda tulevikus soodustada, õiguspäraselt sisse seada kriteeriumi, mis põhineb nendel rikkumistel. Piiravad meetmed, mille eesmärk on seista vastu rahvusvahelise terrorismi ohule, on veel üks näide samast nähtusest.[84] Juba oma olemuse poolest põhinevad need riikide otsustel, mis puudutavad endast sellist ohtu kujutavate isikute või rühmade varasemat käitumist.[85]

120. Teiseks järeldub sellest paratamatult, et need kriteeriumid on oma olemuselt *tulevikku suunatud*. Need on mõeldud vajadust mööda kohaldamiseks tulevasele käitumisele või tulevasele olukorrale.

121. Nii võib nõukogu otsustada kehtestada kriteeriumid, mis viitavad üldiselt teatavatele faktiliste asjaolude kategooriatele, mis esinesid enne nende kriteeriumide vastuvõtmist. Individuaalse loetellu kandmisega seotud faktilised asjaolud aga võivad talle teatavaks saada alles hiljem. On selge, et oma kriteeriume sõnastades võib nõukogu soovida viidata varasematele faktilistele või muudele asjaoludele, mis eelnesid nende kriteeriumide vastuvõtmisele, arvestades tõendatud ohtu, mida need tol ajal endast kujutasid.

122. Apellantide väljendatud seisukoht viib paradoksaalse järelduseni, et nõukogu oleks kohustatud tingimusteta immuunseks tunnistama isikud ja üksused, kes liidu seadusandja eesmärke arvestades *teadaolevalt või päriselt kujutasid endast teadvustatud ohtu*, ehkki see ei olnud loetellu kandmise kriteeriumide vastuvõtmise ajal teada. Nii jääks liidu seadusandjale ainult võimalus suunata meetmeid isikutele ja üksustele, kellest neid õiguspäraseid eesmärke arvestades *ei teatud*, et nad endast niisugust ohtu kujutavad, või kes *ei kujutanudki endast niisugust ohtu* ajal, kui loetellu kandmise kriteeriumid vastu võeti.

123. Seega oleks nõukogu apellantide argumendi kohaselt kohustatud (näiteks) tõendama, et üks või teine üksus on aktiivselt toetanud tuumaprogrammi pärast asjakohase kriteeriumi sõnastamist, või tõendama, et üks või teine üksus loodi, omandati või võeti piiravate meetmete kohaldamisalasse kuuluva üksuse kontrolli alla alles pärast seda kuupäeva.

124. Esimeses näites saaks nõukogu „aktiveerida“ asjakohase kriteeriumi alles juhul, kui ta saab tõendada, et kõnealuste piiravate meetmetega ei õnnestunud hoida ära ohtu, mille tõkestamiseks need olid ette nähtud. Teises näites seisaks nõukogul ees tõendamisülesanne, mis oleks – arvestades Iraani ametiasutuste süstemaatilist keeldumist koostööst rahvusvahelise üldsusega – enamikul juhtudel praktikas täidetamatu.

125. Endastmõistetavalt nurjaks see piiravate meetmete tõhususe ja muudaks praktikas sisutühjaks pädevuse, mille aluslepingute autorid on ELL artikliga 29 ja ELTL artikliga 215 liidule andnud.

126. Ükski aluslepingu säte ega liidu õiguse üldpõhimõte ei anna mõista – ega veel vähem nõua –, et nõukogule nende sätetega antud pädevuse suhtes tuleb seada nii drakooniline piirang.

84 Neid meetmeid kehtestatakse vastavalt nõukogu 27. detsembri 2001. aasta ühisele seisukohale 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta (EÜT 2001, L 344, lk 93; ELT eriväljaanne 18/01, lk 217) selle muudetud redaktsioonis.

85 Vt selle kohta minu ettepanek kohtuasjas nõukogu *vs.* LTTE, C-599/14 P, EU:C:2016:723, punkt 77 jj, eelkõige punkt 79.

127. Olen juba järeldanud, et piiravad meetmed ei tähenda kriminaalkaristust ega kätke endas muud karistusõiguslikku aspekti.[86] Järelikult ei ole üldpõhimõte *nulla poena sine lege* käesolevas kontekstis kohaldatav.[87] Sama kehtib karistusõigusnormi tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtte kohta.[88]

128. Sellest järeldub, et ehkki Üldkohus ei analüüsinud apellantide argumenti neid kahte põhimõtet arvestades, ei rikkunud ta õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 88 ja 89 selle argumendi tagasi lükkas.

129. Samuti oli Üldkohtul õigus, kui ta märkis, et õigus tugineda õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele on igal isikul, kellel liidu institutsioon on konkreetseid kinnitusi andes tekitanud põhjendatud ootusi. Kui ettevaatlikul ja mõistlikul ettevõtjal oli aga võimalik ette näha tema huve mõjutada võiva liidu meetme vastuvõtmist, ei saa ta selle meetme vastuvõtmise järel sellele põhimõttele tugineda.[89]

130. Seda, et Üldkohus luges oma 2013. aasta otsuses kuni apellatsioonkaebuse esitamise tähtaja möödumiseni kehtivaks tagajärjed, mis tulenesid tühistatud õigusaktidest, ega ka seda, et nõukogu otsustas oma apellatsiooniõiguse selle kohtuotsuse suhtes kasutamata jätta, ei saa pidada aluseks õiguspärasele ootusele, et nõukogu seejärel hoidub üldiste kriteeriumide kohandamisest või apellantide nimede uuesti kandmisest nende isikute loetellu, kelle suhtes võetakse varade külmutamise meetmed (olenemata sellest, kas seda tehakse seniste või muudetud kriteeriumide alusel).

131. See on nii seda enam, et Üldkohus märkis selle otsuse punktis 64 sõnaselgelt, et nõukogul seadusandjana on võimalik laiendada nende olukordade ringi, milles võib võtta piiravaid meetmeid.

132. Seega ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta lükkas vaidlustatud kohtuotsuses tagasi apellantide argumendi õiguspäraste ootuste kohta.

Neljas osa: õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

133. Apellantide sõnul oleks Üldkohus pidanud tuvastama, et nõukogu ei tohtinud neid uuesti loetellu kanda, kui uued faktilised asjaolud või uued objektiivsed põhjendused selleks puuduvad. Sellega, et Üldkohus seda ei tuvastanud, rikkus ta nende õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis tuleneb harta artiklist 47.

134. Esiteks seda argumenti Üldkohtu menetluses ei esitatud ja see esitati esimest korda apellatsioonimenetluses. Tõepoolest mainis Üldkohus seda põhimõtet vaidlustatud kohtuotsuse punktis 172, ent seda vaid vastuseks väitele, mis puudutas kaitseõiguste rikkumist. Kõnealune argument, mille apellandid on käesolevas menetluses esitanud, kujutab endast seetõttu uut väidet, mis on Euroopa Kohtu kodukorra artikli 170 lõike 1 kohaselt apellatsiooniastmes vastuvõetamatu.[90]

135. Teiseks, kuigi see argument on osa väitest õigusvastasuse kohta, tugineb see asjaoludele, mis on seotud 2013. aasta loetellu kandmisega. Ma ei näe, kuidas need, 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisele järgnenud asjaolud saaksid mõjutada nende meetmete õiguspärasust. Niisiis tuleb see argument tulemusetuse tõttu tagasi lükata.

86 Vt käesoleva ettepaneku punktid 110–112.

87 See harta artikli 49 lõikes 1 ette nähtud põhimõte väljendab konkreetselt õiguskindluse põhimõtet seoses kriminaalkaristuste kohaldamisega.

88 See põhimõte kaasneb harta artiklis 49 sätestatud põhimõttega, et kuriteod ja karistused peavad olema seadusega ette nähtud.

89 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 191, kus on viidatud 16. detsembri 2010. aasta kohtuotsusele Kahla Thüringen *vs.* komisjon, C-537/08 P, EU:C:2010:769, punkt 63.

90 Vt samuti nt 21. septembri 2010. aasta kohtuotsus Rootsi ja API *vs.* komisjon ning komisjon *vs.* API, C-514/07 P, C-528/07 P ja C-532/07 P, EU:C:2010:541, punktid 125 ja 126.

136. Lõpuks osutan ilmsele: apellantidel oli võimalus vaidlustada enda varasem loetellu kandmine ja nad ka tegid seda edukalt. Üldkohtu 2013. aasta otsusega tühistati nõukogu 2010. aastal kehtestatud varade külmutamise meetmed alates 27. novembrist 2013, seega kõrvaldades need meetmed liidu õiguskorrast tagasiulatuva mõjuga. Kui apellandid oleksid seda soovinud, oleksid nad võinud tugineda sellele tühistamisele hüvitise nõudmisel väidetavalt kantud kahju eest.

137. See, et nõukogu otsustas loetellu kandmise kriteeriume kohandada ja seejärel kohaldas muudetud kriteeriume apellantide suhtes, ei muuda nende olukorda tagasiulatuvalt. Seega ei riiva see kasu, mille nad sellest tühistamisest said, ega ka nende õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

138. Apellantidele jääb ka tulevikus võimalus kasutada õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Kui nad on käesolevas asjas edukad, ennistatakse nad algsesse olukorda ja nad saavad soovi korral taotleda hüvitist kahju eest, mida on tühistatud meetmetega väidetavalt põhjustatud.

139. Selles suhtes ei taba apellantide argument, milles on viidatud väidetavalt „illusoorsetele“ väljavaadetele saada rahuldav hüvitis, märki. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võimaldab kahjuhüvitisnõue kohtusse pöörduda, kuid ei kuulu kohtuliku kontrolli süsteemi. Asjaolu, et see ei pruugi olla edukas, eriti kui õigusvastaste piiravate meetmete tühistamine võib kujutada endast tekkinud mittevaralise kahju hüvitamise viisi,[91] ei tähenda, et asjaomane isik on jäetud tõhusa kohtuliku kaitseta.[92]

140. Lõpuks näib tõenäoline, et apellantide rahulolematuse juured on tegelikult selles, et – hoolimata tühistamisest, mille Üldkohus oma 2013. aasta otsuses ette nägi – varade külmutamise meetmed on nende suhtes alates 2010. aastast katkemata kehtima jäänud. See aga on *liittagajärg*, mis tuleneb nõukogu kehtestatud kahest piiravate meetmete kogumist (Üldkohtu 2013. aasta otsuseni viinud menetluses vaidluse all olnud ja käesolevas kohtuasjas vaidluse all olevad) ning Üldkohtu 2013. aasta otsusest lugeda tühistatud meetmete tagajärjed ELTL artikli 264 teise lõigu alusel kehtivaks.[93]

141. Kui viimati nimetatud otsust ei oleks olnud, oleksid sel viisil tühistatud meetmed selles asjas kohtuotsuse tegemise kuupäeval (16. septembril 2013) aegunud. Järelikult *ei saa* seda, et varade külmutamise meetmed on apellantide suhtes katkemata kehtinud, pidada 2013. aasta kriteeriumidest tingituks. On oluline, et apellandid ei ole püüdnudki Üldkohtu otsuse selle aspekti õiguspärasust vaidlustada. Mulle näib, et sellega on apellantide argument, et nõukogu rikkus nende õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ümber lükatud.

Järeldus teise väite kohta

142. Eelnevat arvesse võttes teen ettepaneku jätta teine väide osaliselt põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja osaliselt vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Kolmas väide: 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel kuritarvitati võimu

143. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 91–95 leidis Üldkohus, et 2013. aasta kriteeriume vastu võttes ei kuritarvitanud nõukogu oma võimu.

91 Vt selle kohta 30. mai 2017. aasta kohtuotsus Safa Nicu Sepahan *vs.* nõukogu, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punkt 49.

92 Vt nt kohtuotsus Reynolds Tobacco jt *vs.* komisjon, C-131/03 P, EU:C:2006:541, punktid 82–84.

93 Vt Üldkohtu 2013. aasta otsuse punktid 80–83.

144. Apellandid märgivad, et nõukogul ei olnud loetellu kandmise kriteeriumide muutmiseks tegelikult muud põhjust kui see, et nad isiklikult sihikule võtta. Eeskätt vaidlevad nad vastu Üldkohtu järeldusele, et IRISLiga seotud kriteeriumi ennistamine kohe pärast seda, kui Üldkohus oli oma 2013. aasta otsuses märkinud, et IRISLi loetellu kandmiseks ei olnud alust, oli kooskõlas ÜVJP eesmärkidega.

145. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, on õigusakti puhul võimu kuritarvitamisega tegemist vaid siis, kui objektiivsete, asjakohaste ja ühtelangevate tõendite põhjal selgub, et õigusakt on vastu võetud eranditult või peamiselt teiste eesmärkide saavutamiseks kui need, millele toetuti, või aluslepingus konkreetse juhtumi lahendamiseks spetsiaalselt ette nähtud menetluse vältimiseks.[94]

146. Käesolevas asjas on selge, et nõukogu eesmärk 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel oli *laiendada* seniseid loetellu kandmise kriteeriume, et *hõlmata teistessegi kategooriatesse kuuluvaid* isikuid või üksusi seoses laiema eesmärgiga avaldada Iraanile survet ja sundida ta lõpetama tuumarelva leviku tõkestamise seisukohast tundlikku tuumaenergiaalast tegevust ja tuumarelva kandevahendite väljatöötamist. See eesmärk on täielikus kooskõlas Euroopa Liidu lepingu laiemate eesmärkidega, mis puudutavad liidu suhteid ülejäänud maailmaga ja ÜVJPd.[95]

147. Nii ei ole see, et nõukogu kohandas üldkohaldatavaid kriteeriume, et hõlmata nende eesmärkide tõhusama saavutamise huvides konkreetne üksuste rühm, iseenesest õigusvastane.

148. Apellandid ei ole tõendanud, et nõukogu eesmärk 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel ei olnud eranditult või peamiselt see, mida on eespool kirjeldatud.

149. See, kas nõukogu põhjendas 2013. aasta kriteeriume piisavalt ja kas need sobivad taotletava eesmärgi saavutamiseks, on eraldi küsimused, millest ei olene minu järeldused väidetava võimu kuritarvitamise kohta.[96]

150. Järeldan, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta asus seisukohale, et nõukogu ei kuritarvitanud oma võimu.

Neljas väide: 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel rikuti apellantide kaitseõigusi

151. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 96–99 märkis Üldkohus, et nõukogu ei rikkunud 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel apellantide kaitseõigusi.

152. Apellandid väidavad, et kuna IRISLiga seotud kriteeriumis on IRISLi sõnaselgelt nimetatud ja seega oli tegu *ad hominem* kriteeriumiga, mis IRISLi otseselt puudutas, oli nõukogu kohustatud kavandatavatest muudatustest talle teatama. Seda tuvastamata jättes rikkus Üldkohus õigusnormi.

153. Harta artikli 41 lõike 2 punktis a on sätestatud, et igal isikul on õigus sellele, et ta kuulatakse ära enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada. Nii on selge, et see säte puudutab ainult üksikmeetmeid.

154. Euroopa Kohus on märkinud, et kohtupraktikat, mis käsitleb õigust olla ära kuulatud, ei saa üle kanda seadusandlikku menetlusse, mille tulemusel võetakse vastu üldmeetmeid, millega kaasneb majanduspoliitiline valik ja mida kohaldatakse kõikide asjaomaste ettevõtjate suhtes.[97] Euroopa Kohus on otsustanud, et kui tegu on üldkohaldatavate õigusaktidega, milles nähakse ÜVJP raames ette individuaalseid varade külmutamise meetmeid (ja mis seetõttu on kahetise olemusega õigusaktid, olles

94 15. mai 2008. aasta kohtuotsus Hispaania *vs.* nõukogu, C-442/04, EU:C:2008:276, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika.

95 Vt käesoleva ettepaneku punktid 67 ja 68.

96 Käsitlesin neid küsimusi apellatsioonkaebuse esimese väite osas (vt punkt 72 jj).

97 14. oktoobri 1999. aasta kohtuotsus Atlanta *vs.* Euroopa Ühendus, C-104/97 P, EU:C:1999:498, punktid 34–38.

üldkohaldatavad ja ühtlasi puudutades nendes meetmetes käsitletavaid isikuid otseselt ja isiklikult),[98] on täielikult kohaldatav nendest varade külmutamise meetmetest puudutatud isiku õigus olla ära kuulatud, nii et talle tuleb anda võimalus teha tegelikult teatavaks oma seisukohad tema vastu esitatud tõendite suhtes.[99]

155. Menetlusosalised on nõus, et IRISLiga seotud kriteerium kümmet äriühingut individuaalselt ei puuduta. 2013. aasta kriteeriumid on üldkohaldatavad aktid, mis on kohaldatavad objektiivselt ja abstraktselt määratletud isikute ja üksuste kategooria suhtes, ja apellandid ei ole sellele vastu vaielnud.

156. Kuigi IRISLi on vaidlusalustes meetmetes konkreetselt nimetatud, ei ole ma veendunud, et tal õnnestub tõendada, et need teda otseselt ja isiklikult puudutavad, muu hulgas seetõttu, et IRISL ei ole esitanud ühtegi konkreetset argumenti selle kohta, kuidas need meetmed tema olukorda mõjutavad.

157. Isegi kui tal õnnestub seda teha, ei aitaks see tema väidetele kaasa, sest sel juhul tuleks jätta tema väide õigusvastasuse kohta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata kui katse hiilida mööda ELTL artikli 263 kuuendas lõigus ette nähtud tähtaegadest.[100]

158. Kui Üldkohus jättis viimati nimetatud võimaluse käsitlemata, ei ole tegu niisuguse veaga, mis oleks kohtulahendit mõjustanud ja millega peaks seega kaasnema vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine. Sellepärast teen Euroopa Kohtule ettepaneku jätta neljas väide vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata või vähemalt põhjendamatuse tõttu rahuldamata.

Viies väide: 2013. aasta kriteeriumide vastuvõtmisel sekkuti ebaproportsionaalselt apellantide põhiõigustesse

159. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 100–105 märkis Üldkohus, et 2013. aasta kriteeriumid ei kujutanud endast ebaproportsionaalset sekkumist apellantide põhiõigustesse.

160. Apellandid näivad väitvat, et niivõrd kui 2013. aasta kriteeriumid ei eelda loetellu kantavate isikute seost tuumarelvade leviku programmiga, on need kriteeriumid ebaproportsionaalsed. Kuna need kriteeriumid põhjustasid apellantidele tõsist maine- ja majanduskahju, piirasid need ebaproportsionaalselt nende põhiõigusi.

161. Seoses piiravate meetmetega lubab harta artikli 52 lõige 1 piirata hartas sätestatud õiguste teostamist tingimusel, et piirang arvestab asjasse puutuva põhiõiguse olemust ning on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt vajalik ja vastab tegelikult liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele.[101]

162. Käesolevas asjas ei ole apellandid täpselt viidanud, millistele põhiõigustele nad tuginevad, ega täpsustanud, kuidas neid õigusi on väidetavalt piiratud või muul viisil rikutud.

98 Vt 23. aprilli 2013. aasta kohtuotsus Gbagbo jt *vs.* nõukogu, C-478/11 P–C-482/11 P, EU:C:2013:258, punkt 56.

99 Vt selle kohta 3. septembri 2008. aasta kohtuotsus Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon, C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, punkt 336.

100 Vt selle kohta 16. aprilli 2015. aasta kohtuotsus TMK Europe, C-143/14, EU:C:2015:236, punkt 18. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt väljendab ELTL artikkel 277 üldpõhimõtet, mis annab igale menetlusosalisele õiguse vaidlustada tema suhtes tehtud otsuse tühistamise eesmärgil lisaks muule sellise otsuse õiguslikuks aluseks olevate õigusaktide õiguspärasus, kui sellel isikul *ei olnud* ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel *õigust* pöörduda nende õigusaktide vaidlustamiseks otse kohtusse (6. märtsi 1979. aasta kohtuotsus Simmenthal *vs.* komisjon, 92/78, EU:C:1979:53, punkt 39). Kuna IRISL esitas Üldkohtule tühistamishagi 7. veebruaril 2014, s.o kolm kuud ja 26 päeva pärast 2013. aasta kriteeriumide avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*, ei oleks ta enam tähtajaliselt saanud selles hagis neid kriteeriume vaidlustada.

101 Vt selle kohta kohtuotsus Kala Naft, punkt 69.

163. Ainus piisavalt täpne väide näib olevat see, milles apellandid on konkreetselt vastu vaielnud Üldkohtu järeldustele, et vaidlusalused kriteeriumid erinevad kriteeriumist, mis on seotud tuumarelva leviku programmi toetamisega, ning seega ei kohusta need nõukogu tuvastama seose olemasolu varade külmutamise meetmete kohaldamisalasse kuuluva isiku või üksuse tegevuse ja tuumarelva leviku vahel.[102]

164. Olen juba järeldanud, et põhimõtteliselt ei ole ilmselgelt sobimatu, kui nõukogu tugineb kriteeriume kehtestades objektiivsetele faktilistele või muudele asjaoludele, mitte varade külmutamise meetmete kohaldamisalasse kuuluvate isikute ja üksuste individuaalsele käitumisele.[103]

165. Kui Euroopa Kohus nõustub minuga, et need kriteeriumid on taotletavate eesmärkide seisukohast sobivad, ei viita Euroopa Kohtule esitatud tõendite hulgas miski sellele, et need kriteeriumid võivad apellantide põhiõigusi ebaproportsionaalselt mõjutada.

166. Just seetõttu, et 2013. aasta kriteeriumid *ei eelda* apellantide isiklikku otsest või kaudset osalemist tuumarelvade levikus, ei ole tõenäoline, et neid isiklikult seostataks rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ohustava käitumisega. Selle tagajärjel on võimalik umbusaldus apellantide suhtes ja seega mainekahju tõenäoliselt väiksemad kui niisuguste isikute ja üksuste puhul, kellele on selgelt viidatud kui selle programmi toetajatele. Kuna Euroopa Kohus on juba põhimõtteliselt tunnistanud, et niisuguste isikute mainekahju ning majandustegevuse vabaduse ja omandiõiguse piiramine, mida tingivad varade külmutamise meetmed, ei ole taotletavate eesmärkide seisukohast ebaproportsionaalne, peab apellantide argument tulemusetuks jääma.[104]

167. Ülejäänud osas olen seisukohal, et apellantide argument ei ületa piisava selguse ja põhjendatuse künnist, mida nõuab kohtupraktika.[105]

168. Sellepärast teen Euroopa Kohtule ettepaneku jätta viies väide vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata või vähemalt põhjendamatuse tõttu rahuldamata.

Järeldus apellatsioonkaebuse esimese väite kohta

169. Nendel kaalutlustel soovitan nõustuda apellatsioonkaebuse esimese väitega selles osas, milles see puudutab IRISLiga seotud kriteeriumi. Seda märkimata jättes pani Üldkohus toime õigusnormi rikkumise. Ülejäänud osas tuleb apellatsioonkaebuse esimene väide tagasi lükata.

170. Seega peaks Euroopa Kohus 1) selles osas tühistama Üldkohtu 17. veebruari 2017. aasta otsuse liidetud kohtuasjades T-14/14 ja T-87/14, 2) tunnistama IRISLiga seotud kriteeriumi tühiseks, ja 3) tühistama 2013. aasta loetellu kandmise selles osas, milles see põhines nimetatud kriteeriumil.

102 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 101 ja 102.

103 Üldiste sellekohaste kaalutluste kohta vt käesoleva ettepaneku punkt 71 jj. Eespool punktis 78 on analüüsitud seda küsimust konkreetsemalt seoses esimesena nimetatud kriteeriumiga, eespool punktides 82 ja 83 aga seoses viimati nimetatuga.

104 Vt seoses mainega 7. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Central Bank of Iran *vs.* nõukogu, C-266/15 P, EU:C:2016:208, punktid 53 ja 54, ning seoses majandustegevusega 12. mai 2016. aasta kohtuotsus Bank of Industry and Mine *vs.* nõukogu, C-358/15 P, ei avaldata, EU:C:2016:338, punktid 55–57.

105 Vt käesoleva ettepaneku punkt 50.

Teine apellatsioonkaebuse väide: 2013. aasta loetellu kandmise tühistamine

Esimene väide: ilmsed hindamisvead selle tuvastamisel, et loetellu kandmise kriteeriumid on täidetud

171. Pärast põhjalikku analüüsi (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 109–165) märkis Üldkohus, et nõukogu ei teinud ilmset hindamisviga, kui ta 2013. aasta loetellu kandmise kaudu lisas apellantide nimed vaidlusalustesse loeteludesse.

172. Apellandid märgivad oma esimeses väites, et 2013. aasta loetellu kandmise kaudu kehtestas nõukogu nende suhtes varade külmutamise meetmed, olemata kontrollinud, kas nad osalevad tuumarelva leviku programmis või kas nad ise kujutavad endast „praegust ja tulevast lõime“ selles programmis. Apellandid kinnitavad, et neil ei ole olnud selle programmiga mingit seost, ja heidavad Üldkohtule ette mitut viga faktiliste asjaolude tuvastamisel. Selle kohta märgivad apellandid, et Üldkohus ei ole õigesti hinnanud hagiavaldusega, mille nad nimetatud kohtusse esitasid, kaasnenud tunnistajate ütluste tõendusjõudu. Nad lisavad, et IRISLi uuesti loetellu kandmine on õigusvastane, sest uute faktiliste asjaolude puududes põhineb see samadel faktilistel asjaoludel, millele nõukogu tugines nende loetellu kandmiseks 2010. aastal. IRISLile omistatud käitumine ei olnud piisavalt hiljutine, et anda alust tema loetellu kandmiseks.

173. Ükski nendest argumentidest mind ei veena.

174. Esiteks on Euroopa Kohus seoses kriteeriumiga „omanduses või kontrolli all“ märkinud, et varade külmutamise meetme vastuvõtmist „ei pea põhjendama asjaoluga, et see üksus *ise osaleb* tuumarelvade levikus“, ning et seetõttu tähendab see kriteerium seda, et nõukogu võib „külmutada niisuguse üksuse rahalised vahendid *kontrollimata*, kas ta ise osaleb tuumarelvade levikus“. [106]

175. Selle kohtupraktika saab hõlpsasti üle kanda muudele kriteeriumidele, mis põhinevad objektiivsetel asjaoludel, mitte piiravate meetmete kohaldamisalasse kuuluvate isikute või üksuste individuaalsel käitumisel. Järelikult ei rikkunud Üldkohus õigusnormi.

176. Teiseks, niivõrd kui apellandid muu hulgas väidavad, et nad ei ole kunagi tuumarelvade leviku programmi toetanud, taotlevad nad tegelikult faktiliste asjaolude uuesti hindamist, väitmata seejuures, et Üldkohus on enda käsutuses olnud tõendeid moonutanud.

177. Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, et ainult Üldkohus on pädev tuvastama faktilisi asjaolusid – välja arvatud juhul, kui talle esitatud toimikumaterjalidest nähtuvalt on ta teinud faktiliste asjaolude tuvastamisel sisulise vea – ja neid faktilisi asjaolusid hindama. Seega ei ole faktide hindamine iseenesest Euroopa Kohtu kontrollile alluv õiguslik küsimus, välja arvatud juhul, kui on moonutatud kohtule esitatud tõendeid. [107] Niisiis tuleb see argument vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata jätta.

178. Kolmandaks, niivõrd kui apellandid ei ole nõus Üldkohtu järeldustega, mis puudutavad teatavate tunnistajate ütluste tõendusjõudu, selgub Euroopa Kohtu praktikast, et tõendeid käsitlevate eeskirjade väidetav eiramine on õigusküsimus, mis on apellatsiooniastmes vastuvõetav. [108]

179. Üldkohus võttis arvesse seda, et ütlusi andsid isikud, kes töötasid IRISLis juhtidena. Ta märkis, et seetõttu tuleb nende isikute esitatud tõendid assimileerida IRISLi enda ütlustega, arvestades eriti, et need ütlused on antud IRISLi palvel seoses tema kohtuasjaga ja seetõttu adresseeritud IRISLile.

106 Vt kohtuotsus Melli Bank, punktid 40 ja 41 (kohtujuristi kursiiv).

107 Vt 5. märtsi 2015. aasta kohtuotsus Ezz jt *vs.* nõukogu, C-220/14 P, EU:C:2015:147, punkt 77.

108 Vt muu hulgas kohtuotsus Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika.

180. Seda tehes kohaldas Üldkohus õigesti kohtupraktikat, mille kohaselt tuleb kontrollida dokumendis sisalduvate andmete tõepärasust ja usaldusväärsust, võttes muu hulgas arvesse dokumendi päritolu, koostamise asjaolusid, adressaati ja seda, kas dokumendi sisu arvestades näib see mõistlik ja usutav.[109] Seetõttu tuleb apellantide argument põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

181. Neljandaks, nagu apellandid õigesti täheldavad, näivad 2013. aasta loetellu kandmise põhjendused olevat identsed nendega, millele tuginedes kandis nõukogu apellandid loetellu 2010. aastal.

182. Siiski ei ole see oluline. Mulle ei tule pähe ühtegi sätet ega liidu õiguse põhimõtet, mis takistaks nõukogu põhimõtteliselt tuginemast samadele faktilistele asjaoludele, millele ta tugines algsel loetellu kandmisel, kui ta otsustas piiravad meetmed kehtima jätta. Nõukogu ei ole kohustatud esitama uusi faktilisi asjaolusid, niikaua kui algseks loetellu kandmiseks alust andnud faktilised asjaolud on asjaomase isiku loetellu jätmiseks asjakohased ja piisavad.[110]

183. Piiravad meetmed, mida nõukogu kohaldab rahvusvahelise terrorismi ohu suhtes või seoses konkreetse olukorraga eri kolmandates riikides, kuuluvad üldjuhul korrapärasele uuesti läbivaatamisele. Kui nõukogu ei saaks loetellu jätmiseks jätkata tuginemist samadele faktilistele asjaoludele nagu enne, ei saaks ta vägagi paljudel juhtudel asjaomaseid isikuid ja üksusi loetellu jätta.

184. See, kas 2013. aasta loetellu kandmine oli õiguspärane, oleneb sellest, kas faktilised asjaolud, millele nõukogu sellel loetellu kandmisel tugines, olid nõuetekohasel tasemel tõendatud ja kas need vastasid 2013. aasta kriteeriumides ette nähtud objektiivsetele kriteeriumidele.

185. Seepärast ei rikkunud Üldkohus ühtki õigusnormi, kui ta asus seisukohale, et juba julgeolekunõukogu resolutsioonide rikkumise määratlus ise eeldab, et uuesti loetellu kandmine pidi igal juhul põhinema käitumisel, mis eelnes selle uuesti loetellu kandmise kuupäevale.[111] Samuti ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta analüüsis esiteks seda, kas IRISL on tõepoolest rikkunud julgeolekunõukogu resolutsiooni 1747 (2007),[112] ja teiseks seda, kas teised apellandid olid IRISLi omandis või kontrolli all, tegutsesid tema nimel või osutasid talle esmatähtsaid teenuseid.[113]

186. Viiendaks ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta märkis, et 2013. aasta loetellu kandmisel oli nõukogul õigus tugineda sündmustele, mis on toimunud neli aastat varem, s.o aastal 2009, kuna need on piisavalt värsked.[114]

187. Järeldan, et esimene väide tuleb tagasi lükata.

Teine väide: apellantide kaitseõiguste rikkumine nende uuesti loetellu kandmise menetluses

188. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 166–181 märkis Üldkohus, et nõukogu ei rikkunud 2013. aasta loetellu kandmisele eelnenud menetluses apellantide kaitseõigusi.

109 Vt 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus Centrotherm Systemtechnik *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet ja centrotherm Clean Solutions, C-610/11 P, EU:C:2013:593, punkt 39.

110 Olenevalt juhtumi konkreetsetest asjaoludest võib nõukogu mõnikord, kuid mitte tingimata alati olla kohustatud esitama uusi tõendeid. Vt selle kohta 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* LTTE, C-599/14 P, EU:C:2017:583, punktid 52–54.

111 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 117.

112 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 116–132.

113 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 135–164.

114 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 117. Vt selle kohta 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus komisjon jt *vs.* Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 156.

189. Oma teises väites argumenteerivad apellandid, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta jättis märkimata, et nõukogu on enne 2013. aasta loetellu kandmist rikkunud nende õigust olla ära kuulatud. Nõukogu ei oleks kuidagi saanud ühtegi nende märkust arvesse võtta, sest ta oli otsustanud IRISLi uuesti loetellu kanda ammu enne seda, kui ta võttis vastu 2013. aasta kriteeriumid, ja enne, kui ta oli kätte saanud IRISLi märkused nõukogu kirja kohta, milles ta teatas IRISLile oma kavatsusest ta uuesti loetellu kanda. Samuti oli nõukogu võtnud 2013. aasta loetelu vastu enne, kui ta vastas apellantide märkustele, ja enne, kui ta esitas neile dokumendid, millega neid meetmeid põhjendati.

190. Esiteks on hinnangu andmisel selle kohta, kas nõukogu austas apellantide õigust olla ära kuulatud, asjakohane hetk 2013. aasta loetellu kandmise kuupäev. Apellantide argument, milles on viidatud hüpoteetilisele hetkele, mil nõukogu väidetavalt „otsustas", et ta võtab vastu 2013. aasta kriteeriumid ja 2013. aasta loetellu kandmise, rajaneb põhjendamata väidetel ja tuleb sellisena tagasi lükata.

191. Teiseks tuleneb kohtupraktikast, et isiku või üksuse jaoks piiravaid meetmeid kaasa toovat õigusakti vastu võttes peab nõukogu teatama akti aluseks olevad põhjendused võimalikult suures ulatuses kas akti vastuvõtmise ajal või vähemalt võimalikult kiiresti pärast selle vastuvõtmist, et võimaldada neil isikutel või üksustel oma kaebeõigust teostada.[115] Muu hulgas peab nõukogu uue otsuse vastuvõtmisel, millega isiku või üksuse nimi jäetakse nende isikute või üksuste loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, järgima selle isiku või üksuse õigust olla ära kuulatud, kui ta tugineb tema loetellu jätmise otsuses uutele asjaoludele ehk asjaoludele, mida ei olnud mainitud tema esmases loetellu kandmise otsuses.[116]

192. Nõukogu ja apellantide vahelise kirjavahetuse sisu analüüsides tuvastas Üldkohus, et nõukogu tugines põhjendustele, mis olid sisuliselt samad nagu need, mis ta teatas apellantidele seoses nende algse loetellu kandmisega 2010. aastal, ja et see teatamine vastas kõikidele 2013. aasta loetellu kandmisele eelnenud kohtupraktikast tulenenud nõuetele.[117]

193. Lõpuks, vastupidi apellantide väidetele ei ole nõukogu kohustatud enne varade külmutamise meetmete võtmist vastama huvitatud isiku märkustele nõukogu kirja kohta, milles nõukogu teatab sellele isikule oma kavatsusest ta loetellu kanda ja esitab talle kavandatavad loetellu kandmise põhjendused.

194. Järeldan, et teine väide tuleb tagasi lükata.

Kolmas väide: rikutud on **res judicata** *põhimõtet, õiguskindluse põhimõtet, õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ja* **ne bis in idem** *põhimõtet, samuti õigust tõhusale õiguskaitsevahendile*

195. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 183–199 märkis Üldkohus, et 2013. aasta loetellu kandmisel ei rikkunud nõukogu *res judicata* põhimõtet, õiguskindluse põhimõtet, õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, *ne bis in idem* põhimõtet ega apellantide õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

196. Seda väidet on apellandid põhjendanud ainult ühe argumendiga. Nad märgivad, et tuginedes 2013. aasta loetellu kandmisel samadele faktilisele asjaoludele, mis olid võetud aluseks 2010. aasta loetellu kandmisel, mille Üldkohus oma 2013. aasta otsusega tühistas, rikkus nõukogu neid põhimõtteid.

115 Vt selle kohta 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus Bank Melli Iran *vs.* nõukogu, C-548/09 P, EU:C:2011:735, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika.

116 Vt 18. juuni 2015. aasta kohtuotsus Ipatau *vs.* nõukogu, C-535/14 P, EU:C:2015:407, punkt 26. Kuigi see kohtupraktika puudutab piiravate meetmete *säilitamist*, mitte *algset loetellu kandmist*, on see käesolevas asjas asjakohane: 2013. aasta loetellu kandmisega jättis nõukogu kehtima senised piiravad meetmed, ehkki kolme apellandi (IRISL, Irano Misr Shipping Co. ja Rahbaran Omid Darya Ship Management Co.) puhul tegi ta seda uue kriteeriumi alusel.

117 Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 170–180.

197. Tõepoolest on nõukogu tuginenud apellantide loetellu kandmisel 2010. aastal ja uuesti loetellu kandmisel 2013. aastal samadele faktilistele asjaoludele. Täpsemalt, IRISL, Irano Misr Shipping Co. ja Rahbaran Omid Darya Ship Management Co. kanti loetellu uute kehtestatud kriteeriumide alusel, ülejäänud apellandid aga kanti teist korda loetellu sama kriteeriumi alusel, millele tugineti 2010. aastal.[118]

198. Olen juba eespool järeldanud, et *ne bis in idem* põhimõte ei ole piiravate meetmete kontekstis kohaldatav.[119] Samuti olen järeldanud, et *res judicata* põhimõte ei takista nõukogu tuginemast vaidlusaluses olukorras samadele kriteeriumidele[120] ning et varade külmutamise meetmete kohaldamise kriteeriumidele on omane, et need võivad viidata varasemale käitumisele või olukorrale.[121]

199. Täielikkuse huvides lisan, et vastavalt põhimõttele *tempus regit actum* seisneb 2013. aasta loetellu kandmise õiguspärasuse kontroll liidu kohtutes selles, et kontrollitakse, kas faktilised asjaolud, millele nõukogu tugines, põhjendasid 26. novembri 2013. aasta seisuga nõutaval õiguslikul tasemel 2013. aasta loetellu kandmist.[122]

200. See, et nõukogu tugines 2010. aasta loetellu kandmisel 26. juulil 2010 edutult teatavatele faktilistele asjaoludele, ei takista teda tuginemast õiguspäraselt nendele samadele faktilistele asjaoludele 26. novembril 2013, et kanda apellandid 2013. aasta kriteeriumide alusel uuesti loetellu.

201. ÜVJP kontekstis võetud meetmetele on omane ka see, et need vaadatakse regulaarselt uuesti läbi ja neid võidakse järgnevatel perioodidel korduvalt kohaldada. Nii on see muu hulgas juhul, kui geopoliitiline olukord – hoolimata eelnevalt rakendatud piiravatest meetmetest – *ei arene* või mõnikord, pärast hetkelist paranemist, areneb taotletavatele eesmärkidele vastupidises suunas.

202. Esimesena nimetatud olukorras peab nõukogul olema lubatud *jätkata* vajalike meetmete kohaldamist, isegi kui olukord ei ole muutunud, tingimusel et faktilised asjaolud, mille alusel piiravaid meetmeid säilitatakse, põhjendavad nende vastuvõtmise ajal jätkuvalt nende kohaldamist,[123] eriti kui need faktilised asjaolud on piisavalt hiljutised.[124] Teisena nimetatud olukorras peab nõukogul olema võimalik *ennistada* varem kehtetuks tunnistatud või ajutiselt peatatud kriteeriumid ja varade külmutamise meetmed, olenemata sellest, kas asjaomaste üksuste isiklik olukord on vahepeal muutunud.

203. Käesoleval juhul oli 2013. aasta loetellu kandmise eesmärk jätkata surve avaldamist Iraanile ja seda survet ka suurendada just seetõttu, et seni kohaldatud meetmed olid osutunud ebatõhusaks.

204. Kui nõukogu ei saaks jätkata juba loetellu kantud isikute või üksuste suhtes varade külmutamise meetmete kohaldamist, kui puudutatud isikute õiguslik või faktiline olukord ei ole oluliselt halvemuse poole muutunud või kui nõukogule ei ole saanud teatavaks uusi tõendeid, kujutaks see endast tema volituste meelevaldset ja põhjendamatut piiramist.

118 Vt käesoleva ettepaneku 78. joonealune märkus.

119 Vt käesoleva ettepaneku punkt 107 jj.

120 Vt käesoleva ettepaneku punkt 93 jj.

121 Vt käesoleva ettepaneku punktid 117–128.

122 Sellekohase materiaalõigusliku õiguspärasuse kohtuliku kontrolli standardi kohta vt 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus komisjon jt *vs.* Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 119.

123 Vt 15. novembri 2012. aasta kohtuotsus Al-Aqsa *vs.* nõukogu ja Madalmaad *vs.* Al-Aqsa, C-539/10 P ja C-550/10 P, EU:C:2012:711, punkt 82.

124 Vt käesoleva ettepaneku 114. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika.

205. 2010. aasta loetellu kandmine tühistati vormiliste vigade tõttu.[125] Seda arvestades ei takista Üldkohtu 2013. aasta otsus *res judicata* põhimõtet ja ühtlasi ELTL artiklit 266 arvestades käsitatuna ise uuesti loetellu kandmist.[126] Nagu Üldkohus õigesti märkis, ei mõjuta õigusakti tühistamine vorminõuete või menetluseeskirjade rikkumise tõttu kuidagi akti vastu võtnud institutsiooni õigust võtta vastu uus akt, tuginedes samadele faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, millele ta tugines tühistatud akti puhul, tingimusel et ta järgib uue akti vastuvõtmisel neid vorminõudeid ja menetluseeskirju, mille rikkumise tõttu akt tühistati, ning et huvitatud isikute õiguspärase ootuse kaitse põhimõttest on nõuetekohaselt kinni peetud.[127] Uuesti loetellu kandmise otsus, mis põhineb samadel põhjendustel nagu esmakordse loetellu kandmise põhjendused, võib olla selle loetellu kandmise seisukohast piisavalt põhjendatud, tingimusel et nõukogu esitatud tõendid kinnitavad neid põhjendusi õiguslikult piisavalt.[128]

206. Olen eespool järeldanud, et see, et uuesti loetellu kandmine võib viia varade külmutamise meetmete ennistamiseni, hoolimata varem võetud meetmete tühistamisest, ei mõjuta ise apellantide õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.[129]

207. Samamoodi ei takista miski nõukogu asumast pärast hilisemal kuupäeval läbi viidud täielikku uuesti läbivaatamist seisukohale, et needsamad faktilised asjaolud vastavad teistsugusele kriteeriumile kui see, millele enne tugineti, ja seega põhjendavad varade külmutamise meetmete uuesti kohaldamist sellel uuel alusel.[130] Selles suhtes täheldan, et piisab, kui põhjendada vähemalt üks põhjustest, millele tuginetakse ja mida peetakse iseenesest küllaldaseks, et seda otsust toetada.[131]

208. Sellest järeldan, et seda vaidlustatud kohtuotsuse punktis 189 märkides ei rikkunud Üldkohus õigusnormi. Seetõttu ei saa apellandid tulemuslikult väita, et 2013. aasta loetellu kandmine oli õigusvastane põhjusel, et seda tehti samade kriteeriumide ja/või samade faktiliste ja õiguslike asjaolude põhjal nagu 2010. aasta loetellu hõlmamisel.

209. Apellantide ülejäänud argumendid on apellatsioonkaebuse väidete abstraktsed põhjendused ega vasta seetõttu vastuvõetavuse nõuetele.[132] Seetõttu järeldan, et kolmas väide tuleb tagasi lükata.

125 Vt minu analüüsi Üldkohtu 2013. aasta otsuse tagajärgede kohta käesoleva ettepaneku punktides 103–106. Seega on olukord täiesti teistsugune kui see, mida analüüsis kohtujurist Tanchev oma ettepanekus kohtuasjas National Iranian Tanker Company *vs.* nõukogu, C-600/16 P, EU:C:2018:227, punktid 96–102.

126 Vt selle kohta 3. septembri 2008. aasta kohtuotsus Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon, C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, punkt 374.

127 Vt selle kohta apellatsioonkaebusega vaidlustamata 23. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus People's Mojahedin Organization of Iran *vs.* nõukogu, T-256/07, EU:T:2008:461, punkt 75, kus Üldkohus viitas järeldustele enne asjaomase üksuse loetellu kandmist 12. detsembri 2006. aasta kohtuotsuse Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran *vs.* nõukogu, T-228/02, EU:T:2006:384, millega Üldkohus oli tühistanud asjaomase isiku loetellu kandmise, punktis 65.

128 Vt apellatsioonkaebusega vaidlustamata 13. novembri 2014. aasta kohtuotsus Hamcho ja Hamcho International *vs.* nõukogu, T-43/12, ei avaldata, EU:T:2014:946, punkt 108, ja apellatsioonkaebusega vaidlustamata 26. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Hamcho ja Hamcho International *vs.* nõukogu, T-153/15, EU:T:2016:630, punkt 66.

129 Vt käesoleva ettepaneku punktid 140 ja 141.

130 Vt analoogia alusel 6. märtsi 2003. aasta kohtuotsus Interporc *vs.* komisjon, C-41/00 P, EU:C:2003:125, punkt 31. See tuleneb sellest, et tühistatud õigusakt kõrvaldatakse õiguskorrast ja selle õigusakti autor asetub algsesse olukorda, eesmärgiga võtta vastu asendusakt.

131 Vt 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus komisjon jt *vs.* Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 119. Vt samuti 14. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Bank Tejarat *vs.* nõukogu, T-346/15, ei avaldata, EU:T:2017:164, punkt 38.

132 Vt käesoleva ettepaneku punkt 50.

Neljas väide: proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine

210. Põhjendamaks oma väidet, et proportsionaalsuse põhimõtet on rikutud, märgivad apellandid, et Üldkohus jättis analüüsimata, kas apellantide loetellu kandmine oli taotletavate eesmärkidega võrreldes proportsionaalne. Nad väidavad, et nende loetellu kandmine oli ebaproportsionaalne, sest see ei põhinenud tuumarelvade leviku programmiga seotud käitumisel ega ühelgi seosel Iraani valitsusega. Samuti näivad nad väitvat, et Üldkohus eksis, kui ta asus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 209 seisukohale, et mõju nende mainele ja majandustegevusele ei olnud ebaproportsionaalne.

211. Ma ei pea ühtegi nendest argumentidest veenvaks.

212. Üldkohus viitas õigesti väljakujunenud kohtupraktikale, mille kohaselt proportsionaalsuse põhimõte eeldab seda, et liidu õigusnormidega rakendatavad meetmed oleksid vastava õigusaktiga taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks sobivad ega läheks kaugemale sellest, mis on nende saavutamiseks vajalik.[133]

213. Varade külmutamise meetmete proportsionaalsust kontrollides on oluline pidada meeles nende eesmärki ja konteksti, milles need on võetud.

214. Olen käsitlenud käesolevas kohtuasjas vaidluse all olevate meetmete eesmärke eespool.[134]

215. Konteksti poolest on need meetmed osa liidu vastusest arvukatele Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri raportitele ja paljudele julgeolekunõukogu resolutsioonidele. Neid meetmeid võeti järgemööda. Iga järgmist meedet põhjendati viitega varem võetud meetmete ebaedule. Tulenevalt sellest lähenemisviisist, mis põhineb õiguste järkjärgulisel vähendamisel vastavalt meetmete tõhususele, on nende meetmete proportsionaalsus põhimõtteliselt tõendatud.[135]

216. Olen eespool juba käsitlenud ka kõnealuste meetmete mõju apellantide mainele ja majandustegevusele.[136]

217. Vastupidi sellele, mida väidavad apellandid, analüüsis Üldkohus iga nimetatud elementi ulatuslikult.[137]

218. Apellandid ei ole esitanud ühtegi argumenti, millega saaks tõendada, et nende konkreetse olukorra või tunnuste tõttu mõjutasid varade külmutamise meetmed neid ebaproportsionaalselt ja et seetõttu tuleb eespool punktis 215 viidatud kohtupraktikat pidada teistsuguseks ja seda nende suhtes mitte kohaldada.

133 Vt 15. novembri 2012. aasta kohtuotsus Al-Aqsa *vs.* nõukogu ja Madalmaad *vs.* Al-Aqsa, C-539/10 P ja C-550/10 P, EU:C:2012:711, punkt 122.

134 Vt käesoleva ettepaneku punktid 67 ja 68.

135 Vt kohtuotsus Kala Naft, punkt 126.

136 Vt käesoleva ettepaneku punkt 159 jj.

137 Seoses nende meetmete *kontekstiga* vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 63, 66 ja 67; seoses kõnealuste meetmete *eesmärkidega* vt punktid 68–71 ja 74–76; seoses proportsionaalsuse põhimõttega üldiselt vt punktid 72, 73 ja 77, ning lõpuks, seoses kõnealuste meetmete väidetavalt ebaproportsionaalse mõjuga apellantide varale ja majandustegevusele vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 204–210.

219. Lõpuks olen juba eespool järeldanud, et nõukogu tegutses õiguspäraselt, kui ta kehtestas loetellu kandmise kriteeriumid, mis ei eeldanud otsese seose olemasolu apellantide ja tuumarelvade leviku programmi või Iraani valitsuse vahel.[138] Neid kriteeriume kohaldades ei olnud nõukogu seega mõistagi kohustatud kontrollima, kas asjaomane isik või üksus ise aitab kaasa ohtudele, mille vähendamine on nende kriteeriumide eesmärk.[139] Seetõttu ei saa Üldkohtule ette heita, et ta piirdus 2013. aasta loetellu kandmise õiguspärasuse kontrollimisel objektiivse kriteeriumiga, mis seisneb küsimuses, kas apellandid vastasid asjakohastele kriteeriumidele.

220. Järeldan, et neljas väide tuleb tagasi lükata.

221. Seetõttu tuleb teine apellatsioonkaebuse väide tervikuna tagasi lükata.

Kohtukulud

222. Kõige eespool märgitu põhjal olen seisukohal, et Euroopa Kohus peaks nõustuma apellatsioonkaebuse esimese väitega selles osas, mis puudutab 2013. aasta kriteeriumides ette nähtud IRISLiga seotud kriteeriumi. Sellest tulenevalt tuleb 2013. aasta loetellu kandmine asjaomaseid kümmet äriühingut puudutavas osas tühistada.

223. IRISL ise on kohtuvaidluse kaotanud pool Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 tähenduses koostoimes sama kodukorra artikli 184 lõikega 1 ning seetõttu tuleb jätta tema kohtukulud tema enda kanda. Teised apellandid on nimetatud sätete tähenduses võitnud pooled.

224. Nõukogu on võitnud kohtuvaidluse IRISLi vastu, kuid kaotanud kohtuvaidluse ülejäänud kümne äriühinguga. Teen ettepaneku mõista nõukogult vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõigetele 1 ja 3 koostoimes selle kodukorra artikli 184 lõikega 1 välja nende kümne äriühingu kohtukulud ning jätta kõik tema enda kohtukulud tema enda kanda.

225. Vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 140 lõikele 1 koostoimes kodukorra artikli 184 lõikega 1 tuleb nõukogu toetuseks menetlusse astunud komisjoni kohtukulud jätta tema enda kanda.

Ettepanek

226. Kõikidel nendel kaalutlustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

– nõustuda apellatsioonkaebuse esimese väitega otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis b ja määruse nr 267/2012 artikli 23 lõike 2 punktis e sätestatud kriteeriumi osas, mis viitab isikutele ja üksustele, kes 1) on IRISLi omandis või kontrolli all, 2) tegutsevad IRISLi nimel või 3) osutavad IRISLile esmatähtsaid teenuseid;

– tühistada selles osas Üldkohtu 17. veebruari 2017. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-14/14 ja T-87/14;

– tunnistada see kriteerium tühiseks;

138 Vt käesoleva ettepaneku punktid 174 ja 175.

139 Vt selle kohta analoogia alusel kohtuotsus Melli Bank, punktid 77–80, kus Euroopa Kohus toonitas, et asudes läbi viima *täiendavat kontrolli* küsimuses, „kas [omandis olemise kriteeriumile vastav üksus] võib […] suure tõenäosusega olla sunnitud kõrvale hoidma oma emaettevõtja suhtes võetud meetmete mõjust“, rikkus Üldkohus õigusnormi.

– tühistada nõukogu 26. novembri 2013. aasta otsus 2013/685/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP, ja nõukogu 26. novembri 2013. aasta rakendusmäärus (EL) nr 1203/2013, millega rakendatakse määrust nr 267/2012, selles osas, mis puudutab teisi apellante peale Islamic Republic of Iran Shipping Linesi;

– jätta apellatsioonkaebus ülejäänud osas põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– jätta Islamic Republic of Iran Shipping Linesi kohtukulud tema enda kanda;

– jätta nõukogu kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja teiste apellantide kohtukulud peale Islamic Republic of Iran Shipping Linesi, ning

– jätta komisjoni kohtukulud tema enda kanda.